

BUITEN

12^E JAARGANG N^O. 7.

ZATERDAG 16 FEBRUARI 1918.

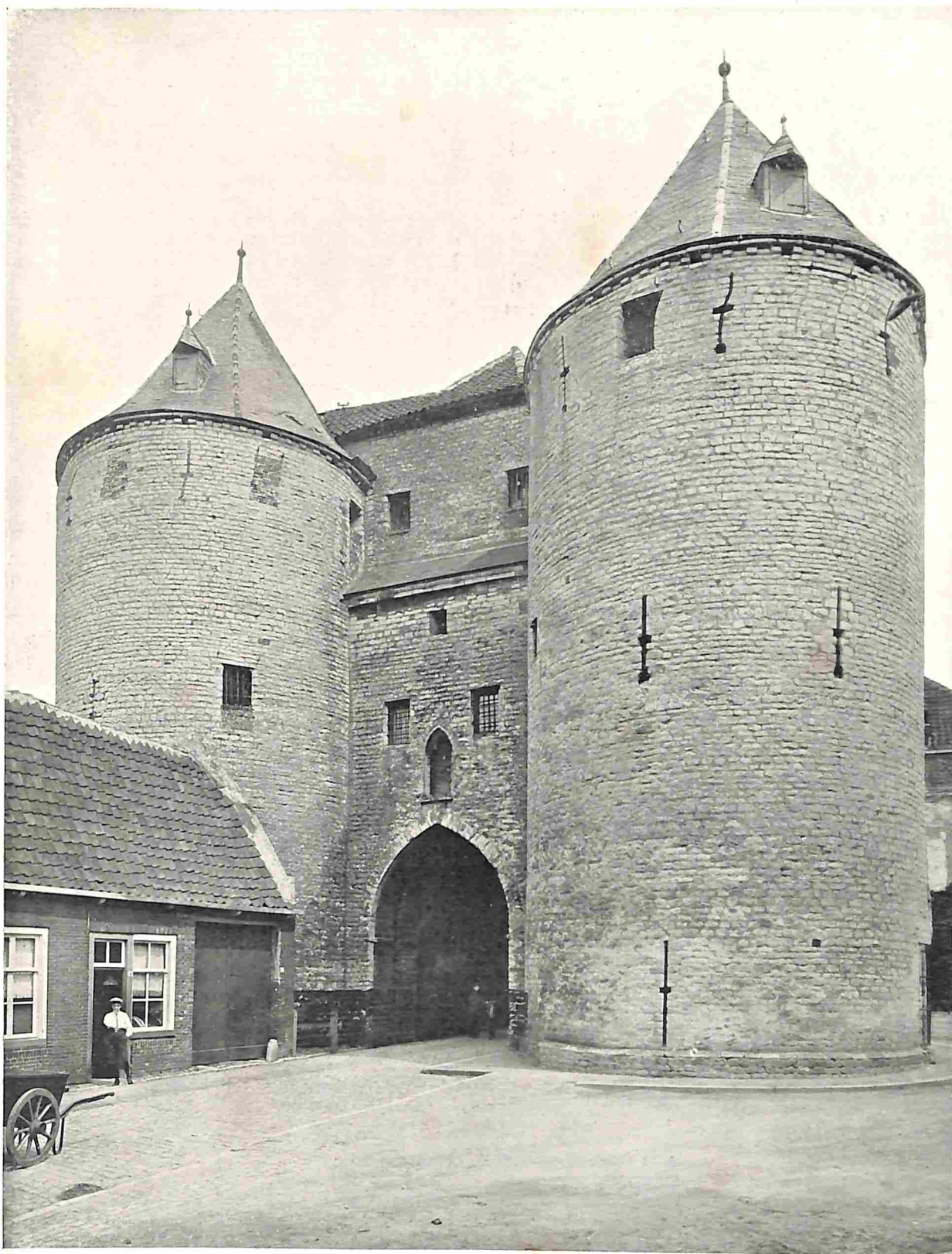

Foto C. Steenbergh.

DE WEST (HAVEN-) ZIJDE VAN DE GEVANGENPOORT TE BERGEN OP ZOOM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

JACK DE ZANGER, DOOR HUBERT FOOTNER (18)	BLZ. 74
DE GEVANGENPOORT TE BERGEN OP ZOOM, GEÏLL.	BLZ. 73, 75
DE EKENSTEIN, DOOR R. H. HERWIG, GEÏLL.	BLZ. 76—80
GEWONNEN, DOOR J. RIETEMA	BLZ. 77
TWEE TALEN IN FINLAND, DOOR S.	80
DE LANGUEDOC'SCHE SCHORPIOEN, DOOR J. H. FABRE,	
VERTAALD DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS, GEÏLL.	BLZ. 80—81
MUURLAGEN, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 82
DE ZEILWAGEN VAN PRINCE MOURINGH, DOOR JOH. H.	
BEEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 82—83
WILDE DIEREN DIE IK GEKEND HEB, DOOR E. THOMPSON	
SETON (7)	BLZ. 83
EEN MERKWAARDIG DIERENTAFREELTJE, GEÏLLUSTREERD	84

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

JACK DE ZANGER.

EEN GESCHIEDENIS UIT HET HOOGE NOORDEN VAN CANADA,
(18) DOOR HUBERT FOOTNER.

EEN blik was voldoende om Jack van het gevaarlijke van hun toestand op de hoogte te brengen.
„Wat doen we aan dezen kant?” riep hij uit.
Hij stak onmiddellijk een riem uit, en gaf Vassall met een gebaar te kennen dat hij hetzelfde met den anderen riem moest doen. Zij roeiden zoo hard zij konden. De anderen keken toe, zich nog niet bewust van het gevaar, doch toch al een beetje onthutst door het grimmige gezicht dat Jack zette. Hij trachtte het vlot naar het hoofdkanaal te krijgen. Zij hadden het eiland nog niet bereikt, doch Jack zag wel in dat zij, met de vaart waarmede zij werden meegevoerd, den anderen kant niet konden halen, en evenmin hun moeilijk te hanteeren vlot konden doen landen beven het rif.

„Spaar je krachten maar,” zeide hij tot Vassall. „Wij zullen het erop moeten wagen. Zitten jullie allemaal stil en houdt je goed vast.”

Er volgden eenige minuten van ademlooze stilte. Jack stuurde naar de wijdste opening die hij tusschen de uitstekende rotsen kon ontwaren. Degenen die zaten, konden nog steeds niet veel zien van wat er voor hen uit was, doch het loeien van het water was op zichzelf al angstwekkend genoeg. Daar zij zich met den stroom voortbewogen, was het juist alsof zij in het geheel niet voortgingen, doch alsof de afgebrokkelde rotsen hen tegemoet schoten, niet bijzonder snel, doch onverbiddelijk en onafwendbaar. Het viel zwaar, daar maar stil te zitten afwachten.

Toen zij naderbij kwamen, zagen zij hoe het water gladjes gleed over het rif, waarvan de schaduwen zich beneden als tanden lieten zien.

De vrouwen slaakten een luiden kreet, en de mannen verbleekten. Plotseling werd het hun duidelijk hoe snel het vlot zich voortbewoog.

„Ga gauw plat op den buik liggen en hou je vast!” riep Jack luid.

Zij gehoorzaamden. Er volgde een vreeselijk oogenblik van spanning, terwijl hun ooren vervuld waren van het gebrul der wateren. Toen liep het vlot op de rots, de vloer werd opgelicht in een zeer schuinen hoek, en de stroom golfde over het onderste gedeelte, en spoelde er al wat maar los was, af. Jack stond tot aan de knieën in den woesten stroom, en duwde wanhopig tegen den langen riem. Hij kreeg eenige beweging in het vlot, en duim na duim schoof het verder.

„Lig stil!” schreeuwde hij. „Als jullie leven je lief is! We halen het nog!” Doch de reizigers werden door een panischen schrik bevangen. Er klauterde iemand naar den hoogen kant van het vlot, en de overigen volgden. De lasch-touwen konden dit niet houden. Er liet ergens een touw los, en onmiddellijk verhieft zich de vloer onder hen. Er volgde een korte, wilde verwarring van tegen elkaar beukende, in elkaar verwarde boomstammen, en zwakke menschelijke lichamen. Toen werd alles, boomstammen, lichamen, bagage, en speelkaarten over de rots heen in het diepe, onstuimige water beneden gespoeld.

Toen Jack aan de oppervlakte kwam, had hij een verwarden indruk van op en neer dansende hoofden en boomstammen, overal om zich heen. Hij greep den dichtstbij zijnden boomstam beet, en na den patroonhouder en het geweer die hem naar beneden trokken, te hebben losgemaakt, bond hij deze er op vast. Ondertusschen keek hij uit naar het lange haar der vrouwen. Met zes slagen bereikte hij een van hen. Er werden een paar handen naar hem uitgestrekt, doch hij dook, en, terwijl hij haar bij den kraag pakte, trok hij haar naar den dichtstbij zijnden boomstam. Het was Linda.

Na haar aan dezen steun te hebben laten hangen, ging hij naar Kate zoeken. Niet ver van zich af zag hij nog meer golvend haar, en bereikte de plaats toen zij weder bovenkwam. Kate was veel zwaarder dan Linda; haar gelaat was bleek en angstig, doch zij had haar armen onder bedwang. Zij legde haar handen op Jack's schouders zooals hij haar dit beval, en ook haar bracht hij naar een stam. Er kwam een klein, bruin kistje voorbij drijven, Linda's juweelenkistje. Kate stak heel kalm een hand uit en bemachtigde het.

Dit alles had slechts een enkele minuut geduurd. Jack keek om zich heen. Alles dreef den stroom af, en de overige drenkelingen waren dicht bij elkaar. Het leek Jack toe alsof de geheele oppervlakte der rivier bedekt was met speelkaarten. Hij had een bepaalden indruk van den klaverenboer. Vassall was bezig Baldwin op een stam te helpen, en Humpy Jull had den stam waarop Jack's geweer en patroonhouder gebonden waren, weten te pakken te krijgen. Alleen Sir Bryson ontbrak nog. Verderweg zag Jack een lichte beweging, doch er was geen stam in de buurt.

„Zorg voor de vrouwen!” riep hij Vassall toe. „Verder naar den wal is het water kalmer. Humpy, red dien patronengordel, als je leven je lief is!”

De worstelende gestalte zonk vóór hij haar bereikte. Jack zwom om de plaats heen. Ze kwam weder boven, doch buiten zijn bereik. Hij dook er naar. Zij botsten tegen elkaar, en een paar wanhopige armen sloten zich om Jack's hals. Ze zonken te samen, terwijl Jack tevergeefs worstelde om los te komen. Zij kwamen weder boven, Jack haalde adem, en wist los te komen. Het worstelen hield op.

Terwijl hij het nu slappe lichaam op den rug nam, zwom Jack naar den wal. Het was een woeste worsteling. Zij waren te ver afgedreven om profijt te trekken van het stille achterwater. De boomstammen die hij passeerde, konden hem niet helpen, daar de stroom ze alle naar het midden dreef. Langen tijd leek de wal zich steeds verder van hem te verwijderen. Meer dan eens werd hij door vrees bevangen, en was hij op het punt te zinken. Dan rustte hij wat uit, haalde diep adem en worstelde weder door. Eindelijk hield hij op te denken en te voelen, doch hij bleef werktuigelijk voort worstelen, en hij hield zijn last nog steeds vast.

Met een zekere verwondering voelde hij eindelijk de steenen onder de voeten. Hij wankelde naar den wal, en na het slappe lichaam te hebben neergelegd, wierp hij zich volkomen uitgeput op den oever neer. Hoe lang hij daar lag, wist hij niet. Zoodra zijn krachten eenigermate begonnen terug te komen, begon hij, met het instinct van dengeen die in de wildernissen leeft, hout bij elkaar te zoeken om een vuur aan te leggen.

Hij was bijna een mijl voorbij het rif meegevoerd. Een tijd later zag hij langs den oever eenige aarzelande, onzekere gestalten. Hij telde er vijf, dus wist hij dat allen in veiligheid waren. Hij riep hen schrill aan, naar de wijze van de streek. Nadat zijn kleine vuur opvlamde, kon hij hen langzaam naar zich toe zien komen, waarbij de mannen de vrouwen hielpen.

Daar kwamen zij aan, een treurig troepje, doorweekt, zwijgend en versuft. Ze bewogen zich voort als automaten, alsof hun ledematen onafhankelijk van hen waren, en zij keken elkaar met doffe oogen aan, alsof zij elkaar niet volkomen herkenden. Toen zij Jack bereikten, bleven zij onzeker staan; geen van allen zeide iets. Het was alsof zij ook hun spraakvermogen verloren hadden. Linda werd uit hare verdooving opgewekt door het zien van haar vader; met een kreet wierp zij zich op hem.

„Hij is niet verdronken,” haastte Jack zich te zeggen. „Alleen maar een beetje verdoofd.”

De hulpeloosheid der anderen wekte Jack tot meer leven. Wat opeens een heel ander mensch van hem maakte. Zijn knagende woede was vergeten; zijn sombere gezicht verhelderde. Zijn toestand was vrijwel wanhopig, doch hier waren de tegenwerkende krachten zuiver en alleen van lichamelijken aard, die hij volkomen doorgrondde en graag aantastte. Zijn uitputting ging voorbij en zijn oogen begonnen weder te schitteren.

„Heeft iemand ook droge lucifers?” zeide hij.

Het versufte gezelschap keek een beetje verbaasd over zijn levendigheid. Het bleek dat niemand's luciferdoosje waterproof

was behalve dat van Jack. „Spreid ze op een steen uit,” zei hij. „Het is mogelijk dat ze nog te gebruiken zijn. Ik heb nog zeventien. Dat is genoeg, als de nood aan den man komt. Gaan jullie allemaal droog hout zoeken. Blijf in beweging, zodat jullie bloedsomloop een beetje hersteld wordt. Humpy, leg jij nog een tweede vuur aan achter de wilgen voor de dames. Steek het maar aan aan dit. We kunnen toch net zo veel vuur krijgen als we willen. Vassall, help me 's even hier met Sir Bryson. We moeten z'n natte spullen uittrekken.”

Hij keek naar de zon. „Eerst een uurtje rusten,” zeide hij, „en dan op marsch! Vanavond moeten we Roode Wilgenkreek nog zien te halen; en morgenmiddag Fort Cheever.”

„Maar hoe zullen we onderweg het leven er bij houden?” stamelde Baldwin Ferrie.

Jack wees naar den patronengordel die Humpy Jull had meegebracht. Zijn geweer en jachtmes hingen er aan. En dit, met Linda's byouteriekistje, was het eenige wat zij uit de schipbreuk gered hadden.

„Wij hebben tenminste het kanon,” zeide Jack met een lach. „Zoowat veertig patronen, en zeventien lucifers. Daarmee slaan we er ons wel door.”

Een uur later begonnen zij den steilen, hoogen heuvel naar de prairie te beklimmen. Ze liepen erg langzaam ter wille van Sir Bryson, die nog bleek en beverig was. Doch hij klaagde nu niet meer. Jack's voorbeeld had zijn uitwerking op allen doen voelen en het gezelschap gevoelde zich opgewekter. Zij waren nu tenminste weder droog en warm. De mannen keken Jack, met zijn opgeruimdheid, nog een beetje van terzijde aan. Ze paste niet bij hun vooropgestelde opinie omtrent hem. Het ergerde hun lichtelijk, al moesten ze het ook bewonderen.

„Waar gaan we naar toe?” vroeg Vassall.

„D'r loopt aan dezen kant van de rivier evengoed een pad als aan den anderen kant,” zeide Jack. „Ik heb 't wel nooit geloopt, maar als we recht teruggaan, moeten we 't treffen.”

„Hoe komen we de rivier weer over?”

„Niets is gemakkelijker,” zeide Jack. „Als we tegenover het fort aankomen, en het licht is, dan zwaaien we met een hemd; als 't donker is, dan maken we een vuur aan, en dan sturen ze een cano om ons.”

Nadat ze eenmaal over den moeilijken heuvel heen waren, was het gemakkelijk loopen over de prairie. Zich naar de zon richtende, leidde Jack hen in een lijn rechthoekig op de rivier staande, van de rivier weg. Linda liep naast hem. Vassall en Ferrie hielpen Sir Bryson voort. Een half uur loopen bracht hen aan het spoor, zooals Jack hun voorspeld had, en ze kregen weer moed. Het was minder goed begaanbaar dan dat aan den noordkant der rivier maar toch vrij goed.

Jack liet halt houden. „Zie zoo, daar zijn we,” zeide hij. „De eerste plaats waar goed water te vinden is, is bij Roode Wilgkreek. Ik heb aan de monding er van aan de rivier gekampeerd. Dat zal zoowat zeven mijl hier vandaan zijn. Kunnen jullie dat nog doen?”

Ze zeiden van wel. Niemand dacht er nu aan zich tegen Jack te kanten. Ze hingen van hem af als hulpeloze koopvaardijsschepen van de hun convoyeerende oorlogschepen.

„Vassall, ga jij van hier voor,” ging Jack verder. „Je zult de kreek in een groot ravijn vinden. We zullen hierin van nacht kampeeren. Als je soms het pad mocht kwijtraken voordat ik kom, klim dan eenvoudig op de hoogste plek die je vinden kunt, en wacht tot ik langs kom.”

„Maar waar ga jij dan heen?” vroegen zij.

„Jagen voor ons avondeten,” zeide Jack.

Hij gaf twee lucifers aan Humpy om een vuur aan te leggen als zij in het ravijn aankwamen. „Er moeten vast en zeker bessen in het ravijn wezen. Pluk er zooveel als je maar kunt.”

Linda klemde zich aan hem vast. „Kan ik niet met je mee-gaan?” smeekte zij. Hij schudde het hoofd. „De jager moet alleen jagen.”

„Blijf niet lang weg, en pas erg goed op je zelf. Als we je nu verloren, zouden we er eenvoudig bij gaan liggen om te sterven,” zeide zij.

„Kalm wat!” zeide hij, weinig op zijn gemak.

Linda keek de anderen aan. „Waarom zou ik het nu nog voor hen verbergen?” zeide zij. „Ik ben trotsch op je. Ze weten nu waarom ik een man als jij koos, een echten man.”

Jack had een gevoel alsof er nog meer strengen touw om zijn lichaam gewonden werden. Hij kleurde en fronste de wenkbrauwen tegelijkertijd. „Linda, cm hemelswil!” barstte hij uit. En zacht voegde hij er bij: „Wacht maar tot ik je verder in veiligheid heb gebracht, voor je begint met prijzen.” Toen wendde hij zich cm en vluchtte.

We moeten hier een woordje ten gunste van Vassall en Ferrie zeggen. Het is hard er bij te moeten staan, terwijl uw mededinger de gelegenheid heeft aller leven, het uwe inbegrepen, te redden, eenvoudig omdat hij in zijn element was en de ander niet in het zijne. En dan bovendien nog in het publiek gekleineerd te worden door het meisje in de zaak.... want Linda's woorden deden dit zeer zeker. Linda kende geen genade waar het mannen gold; het was maar gelukkig voor haar dat de mannen na haar hardheid geen wrok tegen haar koesterden.

Het duurde vier uren vóór ze Jack terugzagen. Eenigen tijd tevoren hadden zij het rendez-vous reeds bereikt, en op den oever der kreek had Humpy Jull een vuur aangelegd, waar zij zwij-

gend cm heen zaten, trachtend er niet zoo hongerig uit te zien als ze in werkelijkheid waren, en den gemeenschappelijken angst te verbergen, dien ieder van hen voelde: „Wat moeten we beginnen als hij eens niet mocht terugkomen?”

Doch eindelijk klonk zijn roep over den heuvel, en kwam hij zelf den met gras begroeiden heuvel afhollen en glijden, bedekt met veeren, naar het leek. Zij sprongen op met blijde kreten. Nooit werd iemand hartelijker verwelkomd. Het waren net zijn hongerige kinderen die wachtten om gevoed en opgevroolijkt te worden. Het is zoet, onmisbaar voor z'n medemenschen te zijn, doch wel was het een wonderlijke omkeer. Met een sprong was Jack in hun achting gestegen van een onteerden schavuit tot redder en beschermer van allen; Jack voelde dit zeer goed, en het was zijn wraak.

Hij kuste Linda.... dit moest hij wel.... en wierp zijn last neer. „Prairiehoen,” zeide hij. „Het spijt me dat ik jullie zoo lang heb laten wachten, maar ik wou niet thuiskomen vóór ik er voor jullie ieder een had, en bovendien mocht ik er geen missen. Ze zijn tóch al duur gekocht; een kogel ieder, en twee misschoten. Morgen zal ik probeeren iets stevigere mee te brengen.” En zoo deden zij hun maal met gebraden prairiehoen en saskatoon-bessen, strikt volgens de oorspronkelijke bedoeling der natuur, zonder eenige hulpmiddelen. En als de een of ander wilde drinken, moest hij dit uit zijn hand uit de kreek doen. Het was merkwaardig hoe gemakkelijk iemand dit kan aanleeren, zelfs een gouverneur, als hij hongerig en dorstig is.

De voorbereidende maatregelen voor den nacht waren niet zoo gemakkelijk. Jack maakte een soort van hut van populieren met een lang vuur er dwars voor langs. De warmte werd gedeeltelijk neergeslagen door het afhellende dak, en in deze lekkere oven lagen ze allen op een rij op opgehoopte sparretakken. De mannen kwamen overeen om beurten het vuur van brandstof te voorzien gedurende den nacht. Doch de grond gaf koud op, en veel slapen ze niet. Jack bleef op en vertelde opgewekt verhalen van nog erger nachten, waardoor hij toch had weten heen te komen.

Bij zonsopgang ging hij er weder op uit. Een uur van geduldig wachten aan den rand van een bessenboschje twee mijlen het ravijn in bracht hem wat hij zocht, namelijk, een jongen zwarten beer. Hij bracht de achterpooten met de hammen mede naar het kamp. De vrouwen keken een beetje schichtig naar zijn buit en gaven er de voorkeur aan, hun ontbijt met bessen te doen. Doch met de huid er nog om in een kuil met heete steenen gebraden, was het vleesch niet te versmaden, en nadat zij een paar mijlen hadden afgelegd, waren allen blij er wat van te kunnen krijgen. Dien geheelen dag leidde Jack zijn gezelschap voort, met menige rustpoos aan den kant van den weg. Zij moesten nog ongeveer twintig mijlen afleggen. Als hij alleen was geweest, had Jack dezen afstand in vijf uur kunnen afleggen, doch hij zag wel in dat het voor sommigen van hen toch al een heele prestatie zou zijn, als zij dien afstand dien dag geheel aflegden. Niet-tegenstaande al wat hij deed, was Linda in den loop van den middag uitgeput, en ook Sir Bryson kon bijna niet meer. De onvermoeide Jack bedacht toen een draagbaar van twee palen van populierenhout, die door drie aaneengeknootte jassen werden gestoken, en waarop Linda en haar vader om beurten werden gedragen gedurende het verdere van den tocht.

(Wordt vervolgd.)

De Gevangenpoort te Bergen op Zoom.

BIJ DE VOORPLAAT.

GEWOONLIJK wordt dit zware poortgebouw slechts van de oostzijde gezien afgebeeld, zooals het zich aan den vluchtigen bezoeker van het oude markgrafelijke stadje vertoont, die, door de Steenbergse straat gaande, een blik in de Lieve Vrouwenstraat slaat, en het valt niet te ontkennen, dat de poort aan deze zijde, met het trapgeveltje in het midden, geflankeerd door twee hangtorentjes, iets aantrekkelijks heeft dat haar westzijde mist. 1) Maar het beeld van stoere kracht dat deze laatste vertoont, verdient toch ook wel eens gezien te worden, en wij zijn er zeker van, dat niemand het onzen fotograaf Steenbergh ten kwade zal duiden, dat hij voor ditmaal de Steenbergse straat den rug toekeerde om die (n.l. de straat) der Lieve Vrouwe te betreden, het poortgebouw door te gaan en deszelfs buitenzijde op de gevoelige plaat vast te leggen.

De buitenzijde.... ja, eigenlijk kan men daar thans niet meer van spreken, want de poort, die reeds uit de 15de eeuw dagteekent en toen natuurlijk van de omwalling deel uitmaakte, staat reeds meer dan drie eeuwen midden in de stad, die, oorspronkelijk een bijna cirkelvormige gedaante hebbend, zich in de 16de eeuw naar den Scheldekant uitbreidde.

De poort moge dan al zeer langen tijd elke krijgskundige betekenis missen, een eigenaardige ethnografische betekenis bezit zij nóg: zij verdeelt de stad in twee verschillende gedeelten. Ten westen van de Gevangenpoort, in het havenkwartier, wonen meerendeels Protestantsche visschers en schippers en hier draagt de stad een Zeeuwsch karakter; aan haar oostzijde is Bergen op Zoom een echt Brabantsche landstad met in meerderheid Katholieke bewoners.

1) Natuurlijk brengen wij de poort, van het oosten gezien, ook nog wel eens in beeld. Men hebbe slechts eenig geduld.

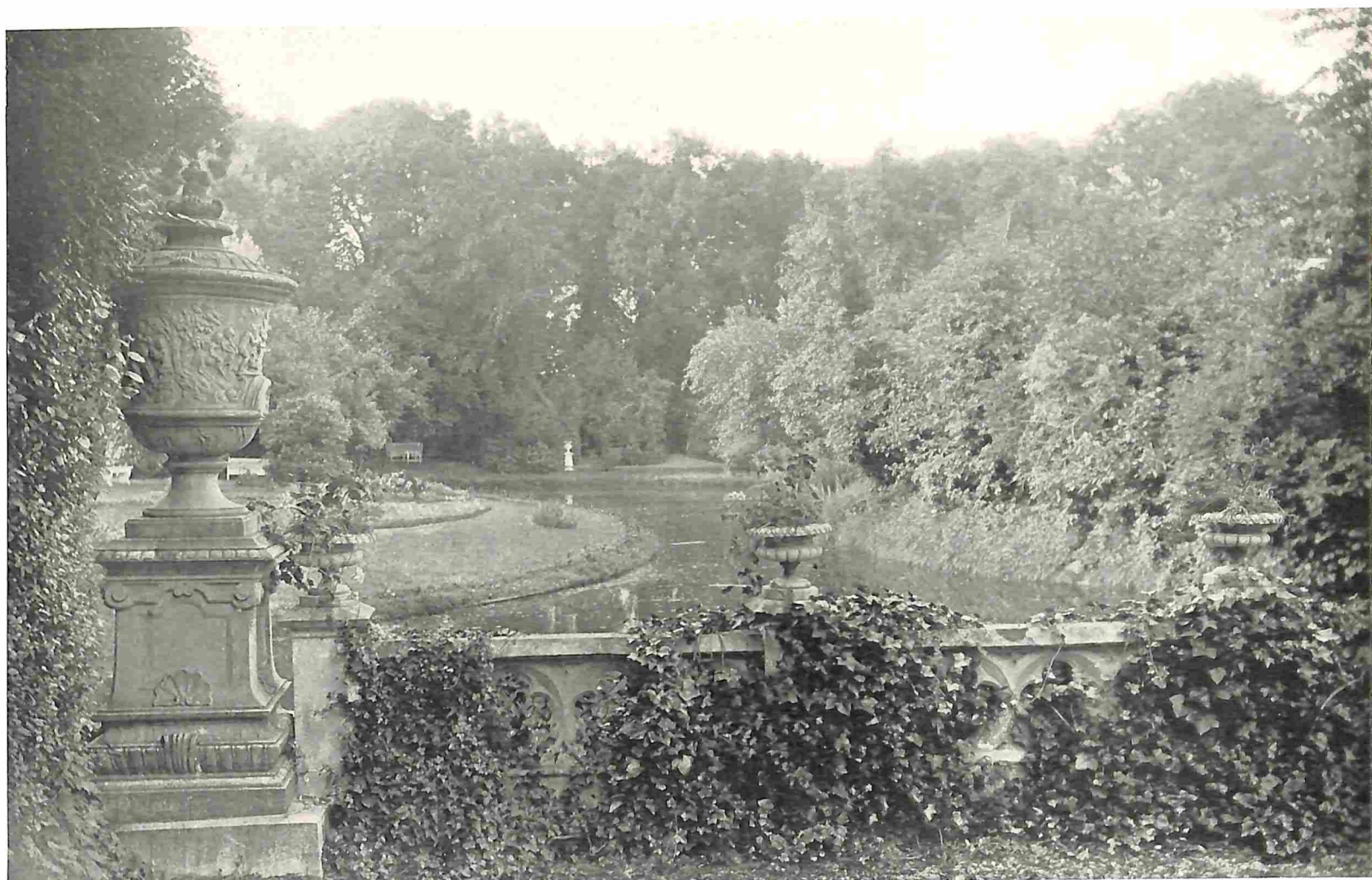

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN. GEZICHT UIT HET KASTEEL OP HET PARK.

DE EKENSTEIN.

DE trein brengt ons naar „Den Dam”, zooals de Groninger gaarne het pittoreske stadje Appingedam noemt. Van het station een aardige wandeling door het nieuwe gedeelte naar het eigenlijke stadje, dat door aanleg en bouw zoo sterk herinnert aan de oud-Hollandsche steden. De provincie Groningen bezit op dat gebied zeer weinig. Ze heeft weinige „steden” — wel vele zeer flinke dorpen — en die er zijn, zijn arm aan grachten. Het Damsterdiep, dat zich in bevallige bochten door Appingedam slingert, maakt veel goed. Voor een groot gedeelte zijn de huizen met de achterzijde vlak aan het water gebouwd. Evenwijdig met het „diep” loopen aan weerszijden een paar lengtestraten, door dwarsstraten met elkaar verbonden. Zoo liggen er ettelijke bruggen, die aardige „kiekjes” over het water bieden. Hier en daar worden we zelfs herinnerd aan Vlaanderen's koningin, het wonderschoone Brugge.

We verlaten het aardige stedeke om langs het „diep” in de richting van Groningen onze reis voort te zetten. Direct verbreedt het water zich, als was het blijde het nauwe keurslijf, waarin het door het stadje gedrongen was, te zijn ontsnapt. Ook hier doet het door zijn talrijke bochten meer denken aan een rivier dan aan een „diep” — waarmede in deze provincie zeer dikwijls kanaal bedoeld wordt. Langs het schilderachtig gelegen Tjamsweer bereiken we het doel van onzen tocht: „Den Ekenstein”.

We kunnen ons best voorstellen, dat in vorige eeuwen de „stadgers” — d. w. z. de bewoners van de stad Groningen — deze streek voor hun zomerverblijven, 't zij kasteelen of burchten, 't zij buitenplaatsen uitkozen. Legden ook niet eens de rijke Amsterdammers groote voorliefde voor de schoone Vechtstreek aan den dag? De omgeving leende zich uitstekend voor de beoefening van de roei- en de zeilsport, terwijl de liefhebbers van het vissen ruimschoots hun hart konden ophalen. In deze vredige omgeving zouden we ons nog heden de trekschuit kunnen denken, waarmee onze gemoedelijke voorouders naar „stad” gingen, ware het niet dat boot en spoor ons ook in deze welvarende streek aan de veranderde tijden herinnerden. En menige auto, die over den mooien grintweg langs het kanaal snort, geeft ons het overtuigend bewijs, dat het met de kalmte dier dagen gedaan is.

Johan Eeck, burgemeester van Groningen, zal zeker de vele voordeelen van deze plek opgemerkt hebben. Hij toch stichtte vermoedelijk in het jaar van den vrede van Munster de borg, die naar zijn geslacht den naam Ekenstein ontving. Te oordeelen naar een der balken, die het jaartal 1513 droeg, had er vroeger reeds een huis op dezelfde plaats gestaan; een borg was dat echter niet. Deze werd — zooals we zagen — gesticht in 1648.

De familie Eeck bleef tot het jaar 1723 in het bezit van het landgoed. Toen werd het met zijn „konijnenholen, bergje, sarken, beelden, poorten” verkocht aan Luyt en Jan Dorenbusch.

Een en dertig jaar later verwisselde de borg reeds weder van eigenaar. Nu werd Onno Joost Alberda van Nijenstein de gelukkige bezitter. Naar zijn nieuwe bezitting noemde hij zich voortaan Alberda van Ekenstein. Tot heden behoort de borg nog aan hetzelfde geslacht. De tegenwoordige bezitter Jhr. Mr. W. Alberda van Ekenstein, president van de Rechtbank te Groningen, gebruikt het nog steeds als zomerverblijf. En ieder, die den borg gezien heeft en zijn prachtig park heeft bewonderd, zal het daartoe uitstekend geschikt vinden. Mooie lanen, gevormd door forsche geboomte; groote vijvers, waarin de woudreuzen zich weerspiegelen; goed onderhouden gazons; aardige doorkijkjes, werken samen om het geheel tot een waar lustoord te maken. Voeg daarbij een moestuin met heerlijk fruit en ooft — we waren in de gelegenheid dat te constateeren — dan heb ge zeker alle dingen bij elkaar, die een buitenplaats tot een aangenaam zomerverblijf kunnen maken.

Juist door die parken droegen de talrijke Ommelandse borgen van weleer er zooveel toe bij, het karakter van het landschap vriendelijker te maken. Want waren de Ommelanden sedert eeuwen bekend om de vruchtbaarheid, rijk aan natuurschoon waren ze niet. In den tijd echter toen bijna elk dorp zijn borg had, reeds in de verte te herkennen aan de blinkende windvaan van den toren, die trots boven het forsche geboomte der lanen en singels uitstak, waren er even zoovele plekjes, waarop het oog van den beminnaar van natuurschoon met welgevallen rustte.

Zoo bemerken we ook hier al van verre — den Ekenstein naderend — aan het forsche geboomte, 't welk zich hoog boven het omringende vlakke land verheft, dat we een aanzienlijke buitenplaats voor ons hebben.

Vroeger, toen de borg rondom uit het water oprees, zal haar voorkomen nog voornamer geweest zijn.

De breede deur in den voorgevel geeft toegang tot een ruime hal welke uitloopt op een dwarsgang. Links vindt men de eetzaal met een mooi antiek buffet, afkomstig van een der rijke patriciërs woningen uit de stad Groningen; rechts een kamer met kunstvol geschilderd behangsel. Achter de dwarsgang — van waar een trap naar de bovenverdieping leidt — ligt de gothische zaal met de bibliotheek.

In deze zaal trekt vooral de fraaie schoorsteen, alsmede de eigenaardige lichtkroon onze aandacht. Veel behoeven we daarvan trouwens niet te zeggen: onze afbeeldingen spreken duidelijk genoeg. Daarop zijn ook waar te nemen de rijke collectie oude familieportretten, hier aanwezig.

En hiermede zouden we gevoeglijk onze beschrijving van den Ekenstein kunnen eindigen, ware het niet, dat we nog een enkel woord van dank wenschten te brengen aan Jhr. Mr. W. Alberda van Ekenstein voor de ondervonden vriendelijke medewerking.

R. H. HERWIG.

GEWONNEN.

„DUS je geeft in geen geval je toestemming, moeder?” vroeg grimmig de jonge boer en met felblikkende oogen keek hij naar het trotsche, hooghartige gezicht van haar, die hem van zijn prille jeugd af had trachten in te prenten dat een eigenerfde boer met honderd bunders land onder den ploeg een hooger wezen was dan welke burger ook.

„Nooit,” klonk het koud van de dunne lippen.

„Goed, dan trouw ik zonder je toestemming, de leeftijd heb ik,” gaf even koud de breede, blozende jonge man terug en hij keerde zich om, ten einde het vertrek te verlaten.

„Doe wat je wilt,” snerpde 't uit haar mond toen hij de deurknop al in de hand had, „maar reken dáár op, als je 't waagt om die kale schoolmeestersdochter bij je in huis te halen, dat ik er dan van mijn levensdagen geen voet zet.”

„Dat vraag ik je ook niet,” gaf hij terug, „maar denk er om, als je ooit andere inzichten krijgt en je komt toch nog bij mij thuis, dat je dan mijn vrouw behandelt als iemand die evenveel waard is als jijzelf”.

Met nijldigen ruk trok hij de deur achter zich toe, en met verstarren blik keek de oude weduwe nog langen tijd naar de plek waar hij 't laatst had gestaan, eer ze zich hief uit haar ruimen zetel van gebeeldhouwd eikenhout — een erstuk, dat vele geslachten lang in hare familie van moeder op dochter was overgegaan — en zuchtend naar het venster liep om hem na te zien, het eenige van haar vijf kinderen, dat ze had mogen behouden in de pokkenepidemie, die er geheerscht had, twintig jaar geleden, toen zij nog in de kracht van haar leven was.

Als een halfgod had ze hem beschouwd, haar Dirk, nadat hij haar eenige hoop, haar alles op de wereld geworden was. Geen dag was er voorbijgegaan, sinds ze zich vertrouwd had gemaakt met het verlies van de andere kinderen, die haar jonggestorven man bij haar had achter gelaten, dat ze Dirk niet had voorbereid op de glorie en den rijkdom, die hem wachtten wanneer hij, volwassen geworden, als heer en meester zou regeeren over zijn volk en zijn vee en de weelderige landerijen, die met hun rijken oogst hem jaar op jaar tot grootere welvaart zouden brengen. Met greetige inspanning had de jongen geluisterd naar de verhalen, die zij deed, een glimlach van trots en geluk om den mond, en, nauwelijks veertien jaar oud, wist hij zijn ondergeschikten te bevelen alsof ze zijn vee waren, zoodat Piet, de oude arbeider, die vijftig jaar vroeger als jongste knechtje op de boerderij gekomen was, dikwijls droevig het hoofd schudde en bij zich zelf uitmaakte dat zijn aanstaande meester niets weg had van zijn jonggestorven vader, doch uit het geslacht van zijn moeder alle heerscherseigenschappen geërfd scheen te hebben.

Maar een trek van rustige voldoening lag er bijna steeds op Piet's gerimpelde oude gezicht, toen de jonge boer, na op een paar buitenlandsche landbouwscholen zich bekwaamd te hebben voor de taak die hem wachtte in 't leven, naar het ouderlijke huis terug keerde en de leiding van het groote, ingewikkelde bedrijf in handen nam. Want toen merkte hij van 't begin af, dat hij met den zoon van zijn te vroeg gestorven meester te doen had: het trotsche, aanmatigende, was geheel verdwenen uit den zeventienjarigen boer, die als veertienjarige schooljongen in ieder opzicht het evenbeeld van zijn moeder had geschenen. Op vriendschappelijke toon onderhield hij zich steeds met den geringste van zijn ondergeschikten; zonder ooit boos te worden wees hij ieder terecht, die fouten maakte bij zijn werk.

Dirk's gedrag was de trotsche, ongeennaakbare boerin een bron van ergernis, van den eersten dag af dat hij de leiding der zaken overnam uit de handen van den bedrijfsboer, dien zij als hoofdopzichter had aangesteld, zoolang haar jongen in 't buitenland was om de noodige kennis op te doen. Met wrok in haar binnenste zag ze 't aan, hoe hij al zijn ondergeschikten, tot den schunnigen, schooierigen schapenjongen toe, steeds op vriendschappelijke wijze behandelde, alsof ze met hem op dezelfde hoogte stonden.

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN, ACHTERZIJDE.

Op berispelden toon laakte ze zijn veranderd gedrag in 't begin, met vermanende woorden trachtte ze hem tot andere inzichten te brengen, toen ze merkte dat haar berispingen niet den minsten indruk op hem maakten. Maar hoe ze 't ook aanlegde om hem weer naar haar hand te zetten, om opnieuw den trots en de ongenaakbaarheid te wekken, die in hem geweest waren eer hij onder den invloed van anderen was gekomen, al haar pogingen bleven zonder enig gevolg. Met een rustigen, tevreden glimlach om den mond gaf hij haar in 't begin te kennen dat, naar zijn gevoelen, alles wat mensch heette, aanspraak had op een menschwaardige behandeling, met een stug gezicht begon hij haar na een paar jaar tegen te spreken, toen ze steeds opnieuw op hetzelfde aambeeld bleef hameren, op hooghartigen toon wees hij elke inmenging af toen hij op zijn drieëntwintigste jaar, alleen heer en meester geworden over de boerderij, haar in niets ooit meer behoefde te raadplegen.

Toen eindelijk had ze berust, was ze gaan hopen op de toekomst, als zij de boerderij zou verlaten en met hem een der rijke, fiere erfdochteren uit de streek zou waken over de belangen van het groote bedrijf. Maar ook die hoop werd hoe langer hoe vager in den loop der jaren, want steeds smalender was zijn toon geworden, wanneer hij sprak over de meisjes van zijn stand, die hij enkele keeren ontmoette bij feestelijke gelegenheden, meisjes die aan alle kanten met goud en juweelen waren omhangen, maar

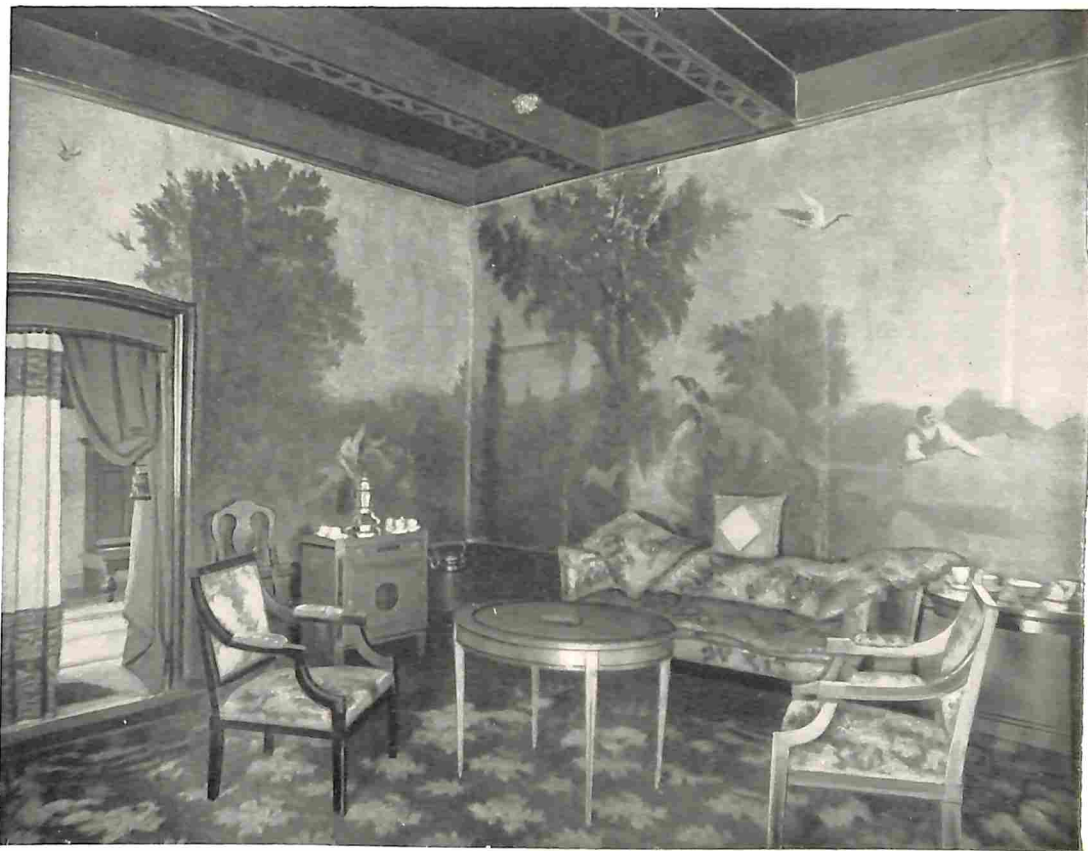

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN. KAMER IN DEN RECHTERVLEUGEL.

naar zijn gevoelen inwendig geen spoortje echt goud, geen juweeltje, hoe klein ook, bevatten.

„Nou, neem dan een kale burgermeid als je denkt dat die beter voor je past,” had ze gesmaald, nadat een poging om zijn genegenheid te wekken voor een schatrijke, maar zeer domme en zeer leelijke erfdochter, op niets was uitgelopen.

„Dat zal ik ook als mij dat beter past,” had hij geantwoord en geen twee maanden later had hij haar in kennis gesteld van zijn verloving met de mooie, vriendelijke, maar arme dochter van het schoolhoofd op het dorp.

Verwezen had ze hem een tijdlang aangekeken toen hij uitgesproken was, dan, daar ze begreep dat zijn besluit onwrikbaar was, als ieder besluit dat hij nam, had ze hem met een hooghartige, minachtende uitdrukking op het gezicht opgenomen, zonder een woord te spreken, had ze 't vertrek verlaten, waar ze samen waren en in geen twee weken had ze hem een blik waardig gekeurd.

En nu, nu hij zijn wil doorzette en trouwen ging met die meid uit dat kale schoolmeestersgezin zou zij haar toestemming geven? Nooit — 't was geen partij voor hem en voor haar nog veel minder: zij wilde en zij kon het niet over zich verkrijgen om op een voet van gelijkheid om te gaan met zoo'n schepsel, dat misschien haar uitzet zelf nog niet betalen kon. Met Dirk zou ze dan natuurlijk ook niet of tenminste maar heel weinig meer omgaan, wanneer zij zijn vrouw niet als haar gelijke erkende — „denk er om, als je ooit bij mij thuis komt, dat je mijn vrouw dan behandelt als iemand die evenveel waard is als jijzelf” had hij immers gezegd. En dat kon ze niet, dat was niet waar ook — zij, een eigenerfde boerendochter, wier voorouders zoolang de wereld draaide bijna, hun weelderig, zelfbewust bestaan gevoerd hadden op den vruchtbaren kleigrond de gelijke van een arm schoolmeesterskind! Neen, dat van haar levensdagen niet, — zoodra Dirk trouwde verliet ze de boerderij en ging met een oude meid huizen op 't dorp in de woning waar ook haar ouders hun laatste levensdagen gesleten hadden. Wilde Dirk dan bij haar komen nu en dan, des te beter, hij was haar eenige jongen toch en ze zou trachten hem zijn misstap te vergeven, maar nog eens terugkeeren naar de boerderij en dan zijn vrouw ontmoeten, neen, wat er ook gebeurde, dat deed ze niet, dat deed ze nooit, onder geen omstandigheid.

* * *

Vijf eenzame jaren bracht ze met haar oude meid door in haar kleine woning aan 't einde van de dorpsstraat en drie keer in dien tijd was Dirk bij haar geweest om haar bericht te brengen van de geboorte van een kind. Koel was hij telkens ontvangen, met een streng, strak gezicht had ze iederen keer naar zijn mededeeling geluisterd, zonder ook maar met een enkel woord van belangstelling te vragen naar den toestand van zijn vrouw of naar de ontwikkeling van haar kleinkinderen. Maar al had ze 't hem niet willen toonen, omdat het kinderen waren van de vrouw, die hij nooit had mogen trouwen, toch voelde ze Forscher en grooier met ieder jaar een verlangen in zich groeien om dat kleine grut eens van nabij te zien, om hun stemmetjes te hooren, om ze gade te slaan in hun spel, om ze op haar schoot te nemen en hun tengere, kleine lijfjes in haar armen te knellen. Want 't waren toch niet enkel kinderen van haar, die hij te onzaliger tijd in huis had gehaald, 't waren kinderen van hem ook, 't waren háár kleinkinderen, 't was háár bloed, dat stroomde door die kinderlijfjes.

Dirk was baloorig heengegaan toen zij, nadat hij 't geboorteb bericht van den derde — zijn eersten jongen — had gebracht, weer met geen enkel woord vroeg naar den afloop en naar den toestand van moeder en kleine. Dat hij niet begreep hoe 't voor haar onmogelijk was om in zijn vrouw iets meer te zien dan een indringster, onwaardig om naast hem door 't leven te gaan! Dat hij niet voelde hoe ze hunkerde om haar kleinkinderen bij zich te hebben, doch enkel het uiten van haar verlangen achterwege liet omdat ze vreesde voor een weigering van zijn vrouw, in wie ze evenveel stille haat aanwezig waande als er huisde in haar zelf.

Misschien kwam hij nu heelemaal niet meer terug als er weer eens een gewichtige gebeurtenis plaats had en in geen geval zou hij ooit met een van zijn kinderen komen, waarvoor zij immers nooit belangstelling getoond had.

En toch, hoe verlangde ze steeds opnieuw naar 't hooren van die stemmetjes, hoe onweerstaanbaar bijna werd de behoefte om die gezichtjes te zien, waarop ze misschien iets zou terugvinden van de zachtheid en de vriendelijkheid die er gelegen hadden op 't gelaat van haar eigen meisje, dat haar zoo ontijdig door den dood was ontnomen.

Dagelijks zon ze op middelen om te weten te komen of haar kleinkinderen wel eens meegenomen werden naar 't dorp, voor het doen van boodschappen, en nadat haar oude meid bijna alle winkels had afgeloopen om zich precies op de hoogte te laten stellen, wist ze eindelijk, dat de oudste van 't drietal dagelijks naar school zou gaan, zoodra de Meimaand in 't land was.

Haar huis stond aan den grintweg, die van de boerderij naar 't dorp voerde en voor zevenen al stond ze den dag waarop de nieuwelingen voor 't eerst naar school zouden gaan, achter haar tullen gordijnen den weg af te kijken, waarlangs haar kleindochtertje komen moest. Maar teleurgesteld verliet ze de plaats waar ze gestaan had, toen, nadat het acht uur geslagen had van den dorpsstoren, Dirk met de tilbury voorbij kwam rijden, zijn arm geslagen om de kleine, die zoo dik in allerhande doeken was gepakt, dat ze van haar gezicht niets kon onderscheiden.

Ongedurig liep ze door haar huis, dien voormiddag, doch weer stond ze op haar post toen om elf uur ze 't klompgeklos hoorde van de armelui's kinderen uit de buurt.

„Hier, Anna, vlug, zou zij dat wezen?” riep ze tegen haar meid, die in de keuken bezig was, toen ze, aan de hand van een grooter meisje, waarin ze 't dochttertje van een harer vroegere arbeiders herkende, een netgekleede dreumes parmantig voorbij zag stappen.

„Ja, bepaald”, vond Anna, die zoo vlug haar oude, stramme beenen het veroorloofden, van haar werk was komen draven, „anders liep ze niet met Jantje van Jaap Davids en dit ding zal misschien vijf jaar zijn, krekt zoo oud als zij wezen moet.”

„Zou 'k haar durven roepen?”

„'k Dee 't niet vrouw, je weet nooit of misschien aan Jantje verboden is om met haar naar jou toe te gaan en 't zou lam voor je wezen als je riep en zij mocht niet komen.”

„Ja, ja, je hebt gelijk,” stemde ze toe, „misschien kan ik haar wel eens tegen komen op straat, dat zal beter wezen.”

„'t Is 'n stevig klein ding,” vond Anna, die naast haar was blijven staan en mede de kleine naagde.

„Nou, of het — wat 'n paar beenen heeft die meid hè? Maar haar gezicht heb ik niet gezien, dat gaat vanmiddag beter, als ze van huis komt — zorg maar gauw voor 't eten, dat we op tijd kunnen beginnen.”

Ze haastte zich wat ze kon, toen haar middagmaal op tafel stond, en in haar vrees om te laat te zijn liep ze wel tien maal,

telkens tusschen twee hapjes door, naar 't venster om uit te zien of ze nog niets zag komen langs den polderweg. Kwart na twaalf was 't nog maar toen ze alweer haar post had ingenomen, en met verlangende blikken spiedde langs den verlaten weg.

„Anna, vlug, daar komt ze weer,” riep ze toen 't al tegen eenen liep, „je moet weer bij me zijn, jij ziet beter as ik en nou moet je me es precies zeggen op wie ze lijkt.”

„Sprekend onze Grietje, vrouw,” vond Anna, die dertig jaar geleden als kindermisje bij haar meesteres op de boerderij was gekomen en, in tegenstelling met al het andere personeel, haar vriendin en haar vertrouweling was geworden, daar ze in dien pokkentijd zoo trouw en zoo onversaagd haar plicht had gedaan, „die was net zoo oud toen ze stierf, hè?”

„Ja, net vijf jaar,” zei ze toonloos — „zou ze Grietjes stem ook hebben?”

„Ik zal es die kant naar de school uit loopen vrouw, tegen de tijd dat de kinders naar huis gaan,” stelde Anna voor, „en dan zal ik 'n praatje met d'r maken.”

„Ja, doe dat, dadelijk vanmiddag nog hè? Zou ik niet mee kunnen?”

„Laat ik nou eerst es met d'r gaan praten, zoo'n paar keer in de week, dan merk ik gauw genoeg of ze haar thuis ook verboden hebben om bij je te komen of zoo, en als haar niets gezegd is over jou, dan neem ik haar wel es mee.”

„Goed, goed,” zei ze blij, haar voorhoofd drukkend tegen de

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN.

SCHOORSTEEN IN DE GOTHISCHE ZAAL.

ruit, om zoo lang mogelijk te genieten van 't vlotte, stevige figuurtje, dat in een bocht van den weg bezig was uit haar gezichtskring te verdwijnen.

* * *

Glunderend kwam Anna thuis dien middag, op opgewekten toon vertelde ze haar oude meesteres dat ze 't kleindochtertje had meegetroond naar den koekbakker en dat 't kind zoo vriendelijk en zoo openhartig was geworden, nadat ze zich aan wat snoepgoed had mogen vergasten. „En begrijp es vrouw,” eindigde ze haar opgewonden verhaal, „ze hadden haar thuis ook alles van jou verteld.”

„Alles van mij verteld? Wie had dat dan gedaan?”

„Haar moeder, zei ze.”

„En wat had die dan verteld?” vroeg ze koud.

„Dat grootmoeder op 't dorp wocnde, maar dat ze niet naar haar toe mocht gaan, omdat grootmoeder erg veel last van hoofdpijn had en haar drukke gepraat niet zou kunnen verdragen.”

„Anders niks?” vroeg ze, wat minder hoog.

„Ja, ze vertelde me ook nog dat grootmoeder vroeger op hun boerderij gewoond had, maar dat die nooit meer terug was geweest nadat vader en moeder daar waren gekomen, omdat het zoo naar voor d'r was, andere menschen te zien in 't huis waar zij zelf zoo lang de baas gespeeld had.”

„En had zij dat allemaal van d'r moeder gehoord?”

„Allemaal, zei ze.”

„Hoe vin jij dat Anna?”

„Ik vind dat het knap werk is van d'r moeder, vrouw, want eigenlijk heb je ze toch maar beroerd behandeld, en je kende ze geen eens. Maar de vrouw van onze Dirk moest en zou 'n groote boerendochter wezen en toen het toevallig anders uitpakte, toen deugde d'r niks aan — m'n lieve hemel, daar kon zij toch niks aan doen, dat Dirk net zin in haar kreeg en zij kon om jou te plezieren toch geen nee zeggen als zij ook zin in hem had.”

„Waarom hei je me dat vroeger nooit es gezegd?”

„Nou, dat 's nogal duidelijk — omdat je d'r nooit wat van hooren wou! 'k Heb 't vaak genoeg geprobeerd om 't voor Dirk en haar op te nemen in 't begin toen 't er wat op begon te lijken met die twee, maar je gaf me nooit gelegenheid om es uit te praten. Zoodra je merken ging waar ik 't over hebben wou, ging je je boos maken en je stuurde me grif de kamer uit.”

„Hadt jij dan wel gedacht dat zij — dat Dirk z'n vrouw zóó wezen zou, om mij toch nog hoog te houden voor haar kinders, na alles wat ze van mij ondervonden had?”

„Ja zeker had ik dat wel gedacht en nog wel meer ook — maar 'k heb het nooit mogen zeggen en as dit er nou niet tusschen gekomen was, zou 'k er mee dood gegaan wezen.”

„Nou, wat denk je dan nog meer?”

„Och ik denk eigenlijk niks, maar ik weet heel secuur dat je je schoondochter heel blij en heel gelukkig maken zult als je nou nog doet wat je zes jaren geleden al hadt moeten doen, als je naar d'r toe gaat en tegen haar doet zooals je tegen haar gedaan zou hebben als zij niet, zooals jij vroeger altijd zei, 'n kale burgermeid geweest was.”

„Zou ze mij nou nog bij d'r willen zien?”

„Natuurlijk wil ze dat — als jij half wist hoe er hier in 't dorp indertijd schande over je gesproken werd, dat jij de aardigste en de vriendelijkste en de knapste meid uit de heele streek niet goed genoeg voor je zoon vondt, alleen maar omdat haar vader geen boer was en niet tot aan zijn ellebogen in de rijksdaalders kon graaien, dan zou je je toen misschien al es bedacht hebben. Maar jij wist alleen maar wat paste voor jouw Dirk en als 'n ander ooit met 'n enkel woord es over z'n meisje repte, dan zei je drie dagen lang geen boe of ba.”

„Ja, dat was niet goed van mij — 'k wist toch ook niet dat ze zoo wezen zou, als ik nu gemerkt heb.”

„Dat hadt je toch es kunnen onderzoeken, d'r hing toch zooveel van af, voor haar en voor Dirk en voor jezelf ook! Nou kom je d'r toevallig achter,

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN. VESTIBULE.

nou je bloed is gaan spreken en je zoo naar die kleine meid bent gaan verlangen.”

„Ja, ja, stil d'r nou maar over, laat me es 'n beetje bekomen, 'k weet dadelijk nog niet goed wat ik aan mezelf heb.”

„Nou, dan ben je wel op de goeie weg geloof ik,” pruttelde Anna, opstaande om het vertrek te verlaten, „je hebt altijd veel te goed geweten wat je aan jezelf hadt, en ik heb me nooit over je te hoeven beklagen, maar daardoor heb je zoowat iedereen van je vervreemd.”

Peinzend over wat voorbij was, mijmerend over wat de toekomst aan warmte en vreugde brengen kon, wanneer zij haar afstootende, hooghartige houding liet varen, zat langen tijd in gebukte houding de trotsche boerin in haar grooten stoel.

Een stalen masker lag over haar gezicht wanneer zij nadacht over het verledene en zich rekenschap ervan gaf hoe zij, enkel uit een in verkeerde richting ontwikkeld standsbegrip, haar zoon van zich had vervreemd en daarmee ook haar, die hij waardig gekeurd had om naast hem door 't leven te gaan. Ze schudde weemoedig het hoofd over haar trots en haar ontoegankelijkheid nu ze eindelijk, na jaren van koude eenzaamheid en steile ongenaakbaarheid, tot betere inzichten was gekomen, tot inzichten, die in haar een gevoel van weldadige warmte brachten. En zich verdie-

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN. DE GOTHISCHE ZAAL.

Foto R. H. Herwig.

DE EKENSTEIN. DE EETZAAL.

pend in wat de toekomst haar nog aan geluk en vreugde brengen kon, wanneer ze haar misplaatsten trots wilde laten varen en zich op één lijn stellen met haar schoondochter, die haar hoog gehouden had ondanks alles wat ze aan stillen afkeer had moeten verduren, kwam er een trek van zachte tevredenheid over haar gezicht, kwam er een warme glimlach om haar mond.

„Anna,” riep ze, toen ze eindelijk met zichzelf in 't reine was.

„Wat is 't vrouw?” vroeg Anna, toeloopend uit de keuken.

„Je most dadelijk es naar Jaap Lamers gaan of hij vanavond om zeven uur met zijn dichte wagen voorkomt, 'k wil naar de boerderij toe.”

„Hè, wat doe je dáár goed aan vrouw, wat zellen ze blij wezen, onze Dirk en zijn vrouw,” zei Anna verheugd, en vlug de kamer verlatend, liep ze met haastig muilgeklepper de gang door en de voordeur uit om zoo gauw mogelijk bij Jaap Lamers te komen — hij mocht eens uit zijn en dan moest er vlug iemand gestuurd worden om hem op te halen, want voor niets ter wereld wou ze dat de tocht, waartoe haar meesteres besloten had, nog werd uitgesteld. 't Had waarachtig al lang genoeg geduurd, eer ze ertoe gekomen was om dien te maken.

J. RIETEMA.

TWEE TALEN IN FINLAND.

Alles wijst er op, dat het thans tot eene Republiek Finland geworden vroegere grootvorstendom van dien naam kans van slagen heeft om als afzonderlijke Staat in de rij der volken op te treden. Finland is een betrekkelijk groot land; het heeft eene oppervlakte van $11\frac{1}{2}$ maal ons Nederland en wordt bewoond door 3 miljoen menschen. Van deze zijn $2\frac{3}{10}$ miljoen eigenlijk Finnen en ruim 400.000 Zweden. Finland was namelijk ruim 5 eeuwen eene Zweedsche kolonie en kwam eerst in 1809 voorgoed onder Russische heerschappij, eerst als een grondwettig grootvorstendom, maar gaandeweg als eene geringeloorde bezitting. Tot het zich in onze dagen vrij verklaarde en eene Republiek werd. De omstandigheid, dat het ruim 5 eeuwen Zweedsch gebied was, maakte, dat de bestuurders, de hogere ambtenaren, de welvarende bevolking, een groot deel der stads- en kustbewoners, Zweden waren. Zij gaven den toon aan, zij brachten aan Finland den Lutherschen godsdienst. Hunne taal werd de taal der ontwikkelden, de taal van het hooger-onderwijs en der beschaving, de bevoorrechte spraak der Zweedsche kolonisten en der Finnen, die haar hadden aangeleerd. Op den duur echter kon de taal van 7-maal zooveel Finnen als Zweden niet achteruitgezet blijven en sedert voor ongeveer eene eeuw de Finsche arts Elias Lönnrot met een groot nationaal epos, het „Kalevala”, optrad, schaarden alle Finnen zich om dit dichtstuk, ongeveer als de Hollanders om de *Camera Obscura*, en allerwegen werden vereenigingen gesticht tot verheffing van de Finsche nationale taal. De Zweden in Finland staken echter eveneens de hoofden bij elkander en vormden eene partij ter handhaving van het Zweedsch. Partijen kwamen echter niet tot onderlinge vijandschap: de gemeenschappelijke weerzin en het lijdelijk verzet tegen het drukkend Russisch bestuur deed het taalverschil tusschen Finnen en Zweden over 't hoofd zien. En thans staan de zaken zóó, dat Zweedsch en Finsch naast elkaar samenwerken aan de Finsche beschaving. Te Helsingfors, de hoofdstad met 170.000 inwoners, is b. v. een Zweedsche en een Finsche schouwburg, en aan de universiteit en de politechnische

school aldaar, die samen ruim 3800 studenten, onder welke bijna 800 vrouwelijke, tellen, wordt door 279 professoren onderwijs gegeven. De voertaal bij het onderwijs is en Zweedsch en Finsch. Sommige hoogleeraren bedienen zich van de beide talen.

Boeken, tijdschriften en couranten verschijnen voor het grootste gedeelte in het Zweedsch, maar steeds wordt het aantal periodieken in het Finsch grooter, evenals het getal der Finsche volkscholen. S.

De Languedoc'sche Schorpioen.

HET GEZIN.

BOEKENGELEERDHEID helpt ons dikwijls maar half bij de oplossing van de meeste levensproblemen; naar mijn meening gaat een dagelijksche omgang met de daadwerkelijke feiten ver boven de best voorziene bibliotheek. Ja, in tal van gevallen is het verkieselijker omtrent het punt in kwestie geheel onkundig te zijn; de geest behoudt dan zijn vrijheid van onderzoek en verliest zich niet in een doolhof van gangen, die hij op gezag der boeken heeft ingeslagen. Ik heb daarvan onlangs weder eens een treffend staaltje beleefd.

Een bekend entomoloog had in een anatomisch werk medegedeeld, dat de Languedoc'sche schorpioen zich eerst in September met de zorgen van een gezin belast ziet. Ach! waarom heb ik toch naar hem geluisterd: in deze streken althans geschiedt het veel vroeger en daar de opvoeding spoedig afgelopen is, zou ik er niets van gezien hebben, als ik tot September gewacht had. Al gaat het om een schouwspel, waarvan men verwacht, dat het van groot belang zal zijn, ziet men toch, het wachten moe geworden, tegen een derde jaar van observatie op. Zonder bijzondere omstandigheden zou ik, doordat ik den gunstigen tijd ongebruikt voorbij liet gaan, weer een jaar hebben moeten wachten en dan zou ik wellicht van de zaak hebben afgezien. Stellig heeft de onbekendheid met de feiten haar goede zijde; hoe vaak komt men bij 't verlaten van den zoo lang gevolgden weg het langgezochte tegen?

Een onzer grootste geleerden, die allermint vermoedde welke nuttige les hij me gaf, heeft me dat eens op duidelijke wijze aangetoond.

Op zekeren dag schelt Pasteur onverwacht bij me aan, dezelfde wiens naam later zoo wereldberoemd geworden is. Zijn naam was me wel bekend; ik had zijn verhandeling over de dissymetrie van wijnsteenzuur gelezen en met veel belangstelling zijn onderzoekingen betreffende de voortplanting der Infusoria gevolgd. Ieder tijdperk heeft zoo zijn wetenschappelijk stokpaardje; wij hebben tegenwoordig den mond vol van transformisme, in die dagen sprak men over niets anders dan van *generatio spontanea*.

Met zijn even wetenschappelijke als eenvoudige proeven genas Pasteur ons van 't heerschende dwaalbegrip, dat er door een chemisch proces, uit een poel van verrotting, nieuw leven zou kunnen ontstaan.

Onnoodig te zeggen, dat ik mijn geleerden bezoeker, wiens onderzoekingen me met bewondering vervuld hadden, zoo goed mogelijk ontving. De geleerde was overgekomen om eenige inlichtingen in te winnen, en de eer, dat hij zich daarbij 't eerst tot mij wendde, dankte ik uitsluitend aan mijn kwaliteit van collega in de natuur- en scheikunde. Die eenvoudige, verborgen confrater!

Het bezoek van Pasteur aan deze streek gold hoofdzakelijk de noodlijdende zijde-industrie. De zijderupsen-kolonies toch hadden reeds eenige jaren lang van een onbekende plaag te lijden gehad. De rupsen gingen zonder bekende oorzaak of tot verweking over, of verhardden zich, maar in ieder geval zag de kweker zijn hoop op een rijken zijde-oogst in rook opgaan en kon hij zijn met zooveel moeite en kosten gekweekte kolonies wel op den mesthoop gooien.

Nadat we eenige woorden over de heerschende plaag gesproken hadden, valt mijn bezoeker plotseling met de deur in huis en zegt:

„Ik zou zoo graag eens wat cocons zien: ik ken ze alleen bij naam en heb er nog nooit een onder de oogen gehad. Zoudt u me er een paar kunnen verschaffen?”

„Niets gemakkelijker dan dat. Mijn huiseigenaar, die vlak naast mij woont, handelt er in. Ik zal er dadelijk een paar voor u halen.”

Bij mijn buurman vul ik mijn zakken met cocons, die ik bij terugkeer aan mijn geleerden gast aanbied. Hij neemt er een in de hand, draait hem om en om of hij een zonderling voorwerp bekijkt, uit 't andere eind van de wereld afkomstig. Ook ram-melt hij er eens mee.

— Daar zit iets in, zegt hij ten zeerste verbaasd.
 — Ja, natuurlijk.
 — Maar, wat dan?
 — Wel de pop.
 — Wat is dat, de pop.
 — Ik bedoel de soort van mummie, waarin de rups verandert, eer ze een vlinder wordt.
 — En is er in iedere cocon zoo'n ding?
 — Natuurlijk, juist voor de veiligheid van de pop heeft de rups 't omhulsel gesponnen.
 — Zoo!

En zonder meer verdwenen de cocons in den zak van den geleerde, die zich nu op zijn gemak kon wijden aan de bestudeering van een nieuw onderwerp, de pop. Maar ik wist niet, wat ik hoorde. Pasteur, voor wie de woorden rups, cocon, pop, gedaantewisseling, holle klanken waren, kwam tot verbetering van de zijdeurmen. Oudtijds betraden de gymnasten naakt de kampplaats, en evenals zij, verschijnt ook de geniale bestrijder van de zijderupsenplaag naakt ten strijde, d. w. z. ontbloot van de eenvoudigste begrippen omtrent het noodlijdende insect.

Ik zou dien zelfden dag nogmaals reden krijgen me te verbazen. Nog een andere kwestie, en wel de verbetering van den wijn door verwarming, wilde Pasteur destijds ook trachten op te lossen. Terwijl hij plotseling van onderwerp veranderde, zei hij:

— Mag ik uw kelder eens zien?

Ik hem mijn kelder laten zien? ik, ongelukkige, die me van mijn mager onderwijzers-tractement nooit de weelde van een beetje wijn heb kunnen veroorloven en bij gebrek daarvan mezelf een vocht bereidde door fijngehakte appels met een handjevol suiker bestrooid in een aarden pot te laten gisten. Mijn kelder laten zien! Welzeker, mijn vaten, mijn bestoven flesschen, voorzien van etiketten, die 't jaartal en 't gewas vermelden!

Mijn kelder!

Om me voor 't oogenblik uit de verlegenheid te redden, wist ik niets beters te doen, dan het gesprek maar over een anderen boeg te wenden. Doch hij hield aan en sprak opnieuw:

— Maar laat me dan toch als je belieft uw kelder zien.

Er was thans geen ontkomen meer aan en met mijn vinger wees ik hem in den hoek der keuken een stoel zonder zittingaan, waarop een mandflesch van een liter of twaalf stond.

— Dáár, dat is mijn kelder, mijnheer!

— Is dát uw kelder?

— Ik heb heusch geen anderen.

— Is dat alles?

— Helaas! ja, dat is alles.

— Zoo!

Hiermee was dit voor mij zoo pijnlijke gesprek afgelopen.

't Was iddelijk, dat Pasteur van nog andere dingen slecht op de hoogte was en ook den sterk gepeperden kost niet kende, dien men hier gewoonlijk *la vache enragée* noemt. Mocht mijn kelder, de oude stoel met de groote flesch, wat hol klinken en geen antwoord geven op de vraag, welke fermenten door de verwarming zouden te bestrijden wezen, hij was daarentegen uiterst welsprekend waar 't een andere zaak betrof, die mijn doorluchtige gast maar niet scheen te begrijpen. Een enkele microbe ontsnapte aan zijn spiedend oog, nog wel de vreeslijkste van alle: die van 't noodlot, dat den goeden wil verstikt. Ondanks die pijnlijke scène van den kelder, was ik ten zeerste verbaasd over de volkomen zekerheid van zijn optreden. Hij weet niets aangaande de gedaantewisseling der insecten; hij heeft zoo even voor de eerste maal een cocon gezien en weet nu pas, dat er zich een toekomstige vlinder in bevindt, hij weet niet, wat den minsten scholier van onze zuidelijke streken zeer wel bekend is; deze oningewijde, wiens onschuldige vragen me ten zeerste verbazen, komt de zijdeteelt verbeteren; ja zal zelfs de geneeskunde en den algemeenen gezondheidstoestand in beroering brengen.

Zijn wapen is de gedachte, die slechts het geheel overziet en zich niet om de onderdeelen bekommert. Wat beteekenen voor hem gedaantewisselingen, larven, nymphen, cocons, poppen en die talloze entomologische geheimpjes. Het is voor zijn stelsel wellicht beter, dat hij van dat alles niets weet. De gedachten behouden beter haar onafhankelijkheid en haar ver-

metele vlucht, en, bevrijd van de knellende banden van 't bekende, kunnen ze zich ook vrijer bewegen.

Aangemoedigd door het prachtige voorbeeld van de cocons, die voor de verwonderde ooren van Pasteur geluid geven, heb ik me vast voorgenomen de methode van 't niet-weten bij mijn onderzoekingen toe te passen. Ik lees zeer weinig. Inplaats van met mijn neus in de boeken te zitten, waarvan 't aanschaffen te veel in de papieren zou loopen, inplaats van anderen te raadplegen, zoek ik net zoo lang den omgang met mijn sujet, tot ik er tenslotte in slaag het aan 't praten te krijgen. En mocht ik bij toeval eens een boek, dat onderwerp betreffende, in handen krijgen, dan zorg ik er wel voor, in mijn geest een groote ruimte open te laten voor den twijfel, zoolang het door mij ontgonnen terrein nog niet van onkruid en distels gezuiverd is.

Het heeft niet veel gescheeld, of door dit verzuim was ik een jaar kwijt geweest. Op gezag van mijn boeken verwachtte ik niet voor September de geboorte van de Languedoc'sche schorpioentjes en zie, daar verschijnen ze reeds in Juli. Ik schrijf deze twee verschillende datums op rekening van de verschillende klimaten: ik onderzocht in Provence, en mijn leermeester, Leo Dufour, in Spanje. Ondanks 't gezag van dezen geleerde, had ik toch op mijn hoede moeten geweest zijn, en door mij onvoorwaardelijk op hem te verlaten had ik bijna een koopje gesnapt, als de gewone zwarte schorpioen me niet bijtijds gewaarschuwd had. Ach! wat had Pasteur gelijk de pop niet te kennen!

De gewone schorpioen, die veel kleiner en veel minder beweeglijk is dan de andere, was grootgebracht in bekertjes van middelmatige grootte, die, op mijn werktafel geplaatst, me in 't minst niet in den weg stonden en bovendien dagelijks door mij bekeken konden worden. Nimmer verzuimde ik 's morgens, alvorens eenige bladen van mijn register met proza vol te krabbelen, het stuk beschermend karton op te lichten en me op de hoogte te stellen der gebeurtenissen, die er in den afgelopen nacht met mijn voedsterlingen hadden plaats gehad. Aan dergelijke bezoeken viel, wegens het eigenaardige interieur en de woonwijze der kolonisten, bij de groote glazen kooi niet te denken.

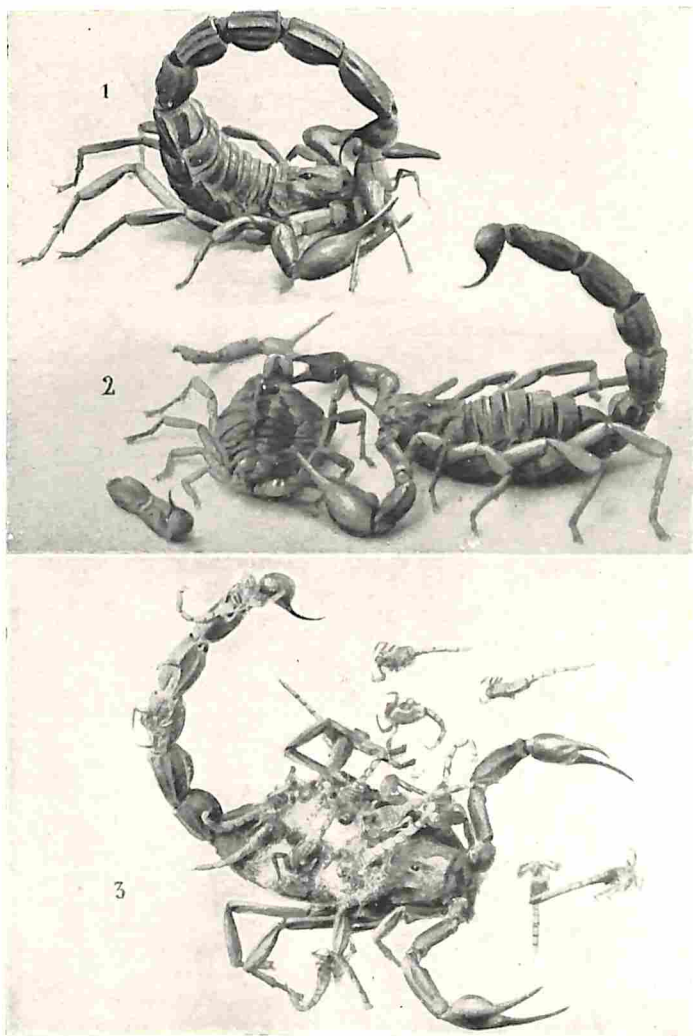
En dat ik heel verstandig deed er een dergelijke filiaal-inrichting van zwarte schorpioenen op na te houden, zal uit 't navolgende blijken.

Toen ik den 22sten Juli 's morgens tegen een uur of zes het kartonnen schermje oplichtte, vond ik daaronder een wijfje, op welks rug zich de jongen als een wit manteltje gegroepeerd hadden. Ik beleefde toen een van de zalige oogenblikken, die van tijd tot tijd den natuuronderzoeker voor tal van teleurstellingen schadeloos stellen. Voor de eerste maal mijns levens aanschouwde ik een schorpioense, met haar kleintjes gedrapeerd. De geboorte had klaarblijkelijk in den nacht plaats gehad, want den vorigen dag had ik het moedertje nog naakt gezien.

Maar er werden me nog andere verrassingen bereid: den volgenden dag zag ik een tweede wijfje besneeuwd met het wit van haar nakroost: en den daarop volgenden nog weer twee, dus in 't geheel vier. Dat was meer dan ik had durven hopen. Met vier schorpioenen-families en een paar kalme dagen lijkt me het leven nog lang zoo kwaad niet, vooral nu de fortuin me met weldaden schijnt te zullen overladen. Toen ik in mijn bekeerglazen het schorpioen-kraamvrouwtje aantrof, dacht ik onmiddellijk aan mijn glazen kooi en vroeg ik me af, of de Languedoc'sche schorpioen niet even voorlijk kon wezen als zijn zwarte soortgenoot. Dat was gauw te onderzoeken.

Achtereenvolgens werden de vijftien- twintig dakpannen omgekeerd en 't resultaat van 't onderzoek was zóó, dat hetzelfde zalige gevoel van vreugde mijn aderen doorstroomde, dat mijn jeugdige geestdrift me reeds op twintigjarige leeftijd had doen ondervinden. Onder drie der omgekeerde scherven vond ik het wijfje met haar gezin belast. Een ervan heeft al jongen, die, zooals uit mijn verder onderzoek bleek, al wel een week ongeveer oud waren: de twee andere hadden pas kort geleden in den hoop van den nacht gebaard, zooals duidelijk te merken was aan de zekere zorgvuldig onder den buik bewaarde overblijfselen, waarvan we aanstonds de beteekenis zullen vernemen.

Juli loopt ten einde, Augustus, September gaan voorbij zonder dat nieuwe exemplaren mijn schorpi-

DE LANGUEDOC'SCHE SCHORPIOEN.

1. DE SCHORPIOEN VERSLINDT EEN SPRINKHAAN. 2. HET WIJFJE BEZIG HAAR ECHTVRIEND TE VERSCHEUREN. 3. HET WIJFJE EN HAAR NAGESLACHT.

oenen-collectie komen vermeerderen, waaruit blijkt, dat voor beide soorten de tweede helft voor Juli de tijd is, waarop de jongen ter wereld komen. Dan is alles afgelopen. Toch zie ik te midden der kooi-bewoners nog tal van wijfjes over, die er nog even welgedaan uitzien als die, waarvan ik de bevalling heb bijgewoond. Afgaande op den uiterlijken schijn meende ik ook op haar te mogen rekenen, wat de vermeerdering der bevolking betreft. Maar de winter is aangebroken en geen harer heeft aan mijn verwachtingen beantwoord. De gebeurtenissen, die ik meende dat op handen waren, zijn tot het volgende jaar uitgesteld, een nieuw bewijs, dat van een langdurige dracht, een verschijnsel, dat bij een dier van lagere orde anders een groote zeldzaamheid is.

J. H. FABRE.
(Wordt vervolgd.) (Vert. door P. G.)

MUURPLANTEN.

OPMERKELIJK is het, hoe weinig voedsel enkele planten noodig hebben om zich goed te ontwikkelen en hoe sommige een mooier, laat ons zeggen schilderachtiger voorkomen verkrijgen, wanneer zij armoede lijden.

Hoe dikwijls komt het niet voor, dat men op oude muren welken-lijke mooie planten aantreft, en meermalen hebben wij verwonderd gestaan bij het aanschouwen van vrij groote exemplaren planten en zelfs heesters, die op muren stonden; telkens vroegen wij ons af hoe het mogelijk is, dat zij er kunnen groeien en door storm niet los gerukt worden. Hoe weinig voedsel sommige planten behoeven, toont zeker wel bijgaande afbeelding. In een spleet van een steunbeer tegen de oude kerk te Rolde (Drente) is een zaadkorrel terecht gekomen, die is er ontkiemd en het jonge plantje is met zijn worteltjes in de spleten van den muur doorgedrongen. Hier vond het blijkbaar voedsel genoeg om verder te groeien en zich gaandeweg tot een miniatuur boompje te ontwikkelen.

Hoe oud zou dat boompje nu wel zijn? Wij wagen het niet er een gissing naar te doen. Soms groeien de planten onder dergelijke omstandigheden uiterst langzaam en verwonderen zou het ons dan ook niet, wanneer het reeds verscheidene tientallen jaren oud was, doch zeker is dit niet, want enkele planten groeien zelfs onder zulke armoedige toestanden nog vrij voorspoedig.

Een oude muur, die met planten begroeid is, laat zeker niet na een schilderachtigen indruk te maken en wonder is het dan ook niet, dat sommige tuinbouwkundigen zich op z. g. n. muurbeplanting toeleggen.

Dikwijls komt het in grotere tuinen en parken voor, dat er een terras of verhoogd gedeelte is, door een muur gesteund. Wanneer zulk een muur met overleg wordt gebouwd, dan biedt hij een uitnemende gelegenheid om er zeer mooie planten tegen te kweken, die aan den muur een werkelijk vrolijk aanzien geven. In het vijfde deel van het „Tijdschrift voor Tuinbouw,” jaargang 1914, vindt men op pag. 269 en verv. een degelijke beschrijving van de wijze, waarop zoo'n muurtuin moet aangelegd en beplant worden. Men kan in dit artikel zien, dat er heel wat planten zijn, voor dit doel uitnemend geschikt, en de afbeeldingen toonen aan, welke resultaten er mede te bereiken zijn. Een paar keer waren wij zelf in de gelegenheid zeer mooie begroeide muren te zien, zoodat wij ze ieder met gerustheid durven aanbevelen.

Foto Schelltema.

MUURPLANTEN.

BOOMPJE OP EEN STEUNBEER
VAN DE KERK TE ROLDE.

E. TH. W.

DE ZEILWAGEN VAN PRINCE MOURINGH.

EEN halve eeuw geleden, toen de leerlingen der verschillende onderwijs-inrichtingen niet zooveel begrijpen en verklaren moesten als in de laatste tientallen jaren vóór den Wereldoorlog, werd er door de docenten van alles en nog wat een vertelling gemaakt. Het mocht minder met den gloed van het Oosten, dan wel met de gemoedelijkheid van onzen landaard zijn, dat nam niet weg, dat de leerlingen er bijzonder op gesteld waren. Alsof zij bij intuïtie wisten, dat er een tijdperk van kritisch onderzoek op zoowat alles aanstaande was, niet het minst op hetgeen die ouderwetsche schoolonderwijzers hadden opgebouwd. Maar wie in die langvervlogen jaren op de schoolbank klom, om toch maar zoo dicht mogelijk bij den verteller te zijn, blijft, over het dorre tijdperk der uitsluitende aftakeling heen, vele takken der wetenschap en niet het minst de geschiedenis van ons volk, onder het licht zien, dat maar eens over een menschenleven heenglanst, hoe rijk dat overigens ook zijn moge.

Wijlen professor Fruin heeft eens gezegd, dat een van de gezegende gevolgen van het Turfschip van Breda wel de lach was, welke daarover door de benauwde Nederlanden ging. Wij, die het zoo'n ouderwetschen schoolmeester hoorden vertellen, hebben er zeker wel even smakelijk om gelachen. Hoe was prince Mouringh ook voor ons een held en hoe trilden bij

Nieuwpoort ook voor ons de vederen van zijn helmbo in de luwte van de wijde zee, waarover de Julizon vlamde. Over dat wiegende water zouden we heen varen met onze stoute zeevaarders naar de voor een jeugdig hart altijd aantrekkelijke vreemde en wonderbare landen; want dat bleef voor ons toch het mooist. Wat een voorrecht dus voor zijn bekendheid, dat we den held van Turnhout en Nieuwpoort niet alleen met het Turfschip van Breda konden verbinden, maar dat we hem ook terugvonden in een schip, dat over het land vloog met de snelheid en de sierlijkheid van een zee-meeuw. En dat schip was de Zeilwagen, ontworpen door Simon Stevin, aan wien we de decimale getallen te danken hadden, zei de meester. Wij we echter nooit erg begrepen, waarom we dáárvóór dankbaar moesten zijn — hadden we niet altijd verdriet van sommen? — hielden we het maar bij prince Mouringh, die de voornaamste persoon in den Zeilwagen was, en.... die immers „de vrijescheperen van de Zevenlandsche buurt” zoo uitnemend wist te besturen?

Het is mij onbekend, of men heden ten dage op de scholen nog van den Zeilwagen vertelt, en zoo ja, of dit dan nog indruk maakt op de kinderen. Wat moet een huidig verteller eigenlijk van die snelheid getuigen! Een afstand van veertien mijlen afgelegd in twee uren. Misschien vindt een jongen van dezen tijd daarin niet eens zooveel bijzonders meer, omdat hij in zijn altijd bezige hersenen aan het vergelijken gaat met de snelheid van een fiets, een motor-kar of wel een auto, om van de sneltreinen, die zoetjesaan als maatstaf daarvoor verouderden, nu maar te zwijgen. Het kan ook zijn, dat hij, nóg moderner, wel aan een vliegtuig of een Zeppelin denkt. En waar blijft dan die sukkel van een Zeilwagen? Wij echter bewogen ons nog enkel op onze apostelpaarden, kenden in onze streken zelfs nog niet eens een trein, maar wel wisten we, dat als men langs het strand wandelt, het wel lijkt, of men niet opschielt. Altijd aan de eene zijde de

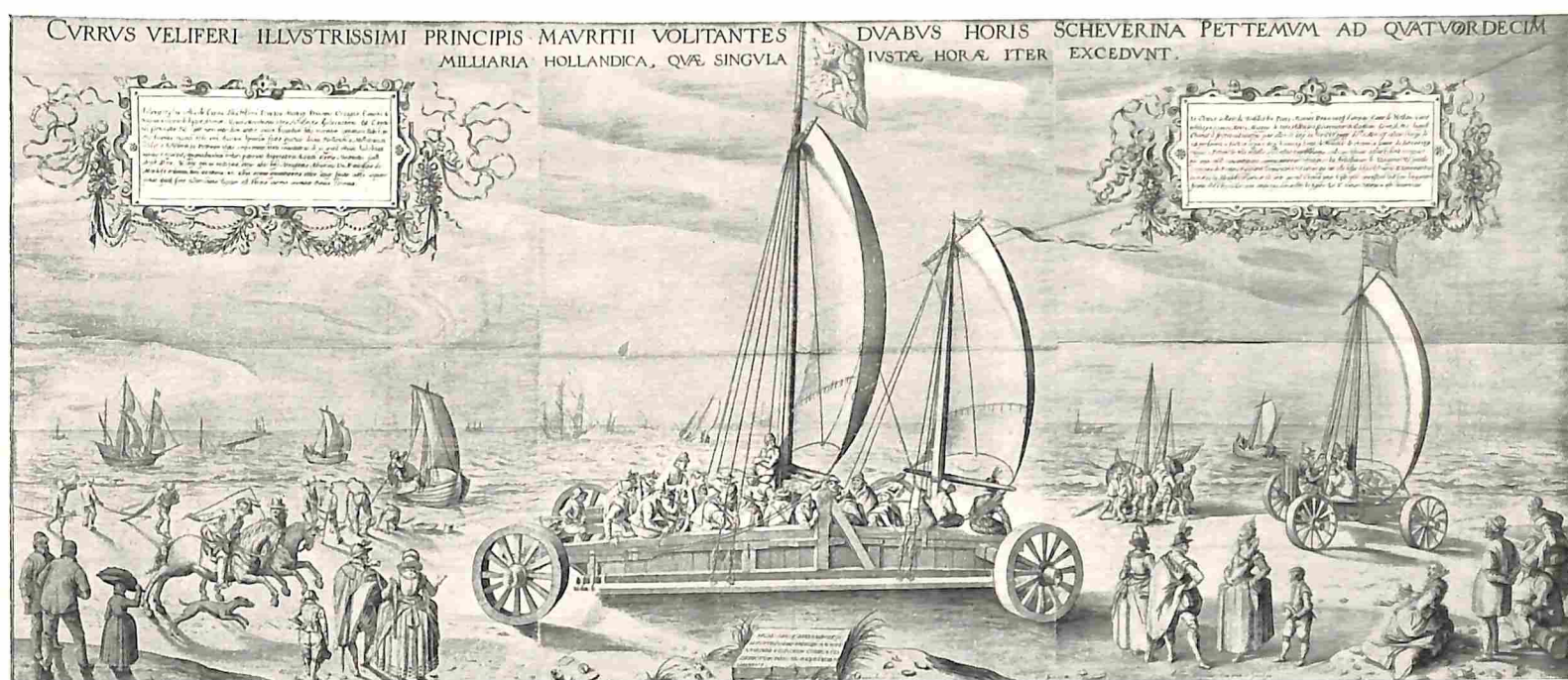
golven der duinen, aan den anderen kant de branding, die op dezelfde wijze blijft aanstorten. Een dorp of een baken in de verte komt maar niet nader. Wel, dan hebben we meer dan eens naar den Zeilwagen verlangd en we konden ons maar niet begrijpen, dat zulk een heerlijk voertuig langs het strand, slechts voor eens gediend had en toen op stal was gezet.

Of op stal gezet? Eigenlijk herinneren de van zeilen voorziene sleden, welke men bij winterdag over een bevroren plas ziet vliegen, wel degelijk aan den Zeilwagen. Dat zeg ik niet, maar de meest geloofwaardige getuige in deze zaak, namelijk niemand minder dan Hugo de Groot. „In navolging der Zeilwagens”, aldus vertaalde in het begin van de vorige eeuw Mr. Johan Meerman het deftige latijn van het Delftsch orakel, „laat men ook vaartuigen over het ijs snellen door de blaazing des winds; en in eene twijfelachtige vorst, wanneer de zolderingen der wateren breeken, bewijzen deeze ook den dienst van een schip”.

Ik betitelde daar Huig de Groot als den meest geloofwaardigen getuige. Wel, ik geloof, dat we zonder hem weinig meer van den Zeilwagen zouden afweten. Want hij is het, die

in een reeks van Latijnsche gedichten het feit vereeuwigd heeft. Het wil mij voorkomen, dat men hem juist daartoe in het illustre gezelschap opgenomen heeft, dat den vermaard geworden tocht met den Zeilwagen meemaakte. Hoewel pas achttien jaar (en geen vijftien, gelijk tot nu toe aangenomen werd) had hij toch al als schrijver van 's lands historien de aandacht getrokken, zelfs tot in het buitenland en den 9den November van het jaar van den Zeilwagen, d. i. 1601, werd hem als zoodanig zelfs officieel daarvoor een bezoldiging toegekend. In die hoedanigheid zal hij wel den tocht meegemaakt hebben. Want wel zaten er ook eenige zeelieden in en ook een militair, gelijk uit hun kleeding op de afbeelding blijken kan, maar die behoorden, om zoo eens te zeggen, tot de equipage. De passagiers waren vorstelijke of anders zeer aanzienlijke personen. Daar had men vooreerst prince Mouringh met zijn gast, den broeder van den Deenschen koning. Verder graaf Hendrik van Nassau, den Franschen gezant Buzenval en niet het minst moest de aandacht trekken de Admirant van Arragon, die een jaar geleden in den slag bij Nieuwpoort gevangen was genomen en geen kleine waarde vertegenwoordigde, indien men bedenken wil, dat tegen hem al de Nederlanders uitgewisseld zouden worden, die in Spanje en aanhoorende rijken gevangen zaten.

Wanneer men de plaat op de volgende bladzijde goed bekijkt, ziet men duidelijk, dat zij een reproductie is van in waarheid drie bladen. Inderdaad had er onderaan nog een groote reep bij gemoeten, waarop het onderstel, dus de eigenlijke machinerie, afgebeeld staat en een paar mannenfiguren de aandacht hierop vestigen. Daar verliest men niet bijzonder veel door, want de samenstelling was niet erg ingewikkeld. Ten minste voor ons niet, die in dat opzicht nog al verwend zijn. Zoo beschouwd, voelt men er toch wel door, dat ons geslacht in het werktuigkundige althans reuzenhoog boven dat uit ons Heldentijdperk uitsteekt. Waarom ik van meening ben, dat wij niet zoo bijzonder

DE ZEILWAGEN VAN PRINCE MOURINGH OP HET STRAND BIJ PETTEN.

NAAR DEN IN 1652 VERSCHENEN LAATSTEN (TWEEDEN OF DERDEN DRUK) VAN EEN ZEER ZELDZAME PLAAT,
ECHTER NIET VOOR 1612 VOOR HET EERST VERSCHENEN.

getroffen zouden zijn, wanneer we opnieuw dit tochtje van Scheveningen naar Petten in den Zeilwagen hadden mee te maken.

Hugo de Groot is er vol van. 't Ging sneller dan de Zuidenwind, die in de zeilen blies. Ruiters van naam moesten achterblijven. Alleen, waar het zand week was, zag men de sporen van de wielen, wat niet weg nam, dat wolken van stof en schelpen den wagen omringden, even als het schuim van het water. De Groot wilde naar den kerktoeren van Zandvoort kijken; toevallig werd zijn aandacht elders heen getrokken, en toen hij zijn plan ten uitvoer wilde brengen, was al lang heel Zandvoort uit het oog verdwenen. Op de zee mochten de schepen zoo snel vooruit komen als zij wilden, de Zeilwagen haalde hen in en snelde hen voorbij. Zelfs ging het, aldus overdrijft hij, sneller dan der vogelen vlucht.

Hoe nu die opgetogen heeren van Petten weer naar de residentie teruggekeerd zijn, heeft Hugo de Groot niet verteld, waardoor men er zeker van kan zijn, dat het niet met den Zeilwagen is geweest. Daarvoor had men op een geheele omdraaiing van den wind moeten wachten, en dat gebeurt wel een enkele maal in ons grillig klimaat, maar juist met dat soort grilligheid mag noch kan een vervoermiddel, wil men erop aan kunnen, rekening houden, en ziedaar meteen de reden, waarom de Zeilwagen als zoodanig ten doode was opgeschreven. De hartstocht voor de snelheid zat er nog niet bij onze aan de trekschuit gewende voorvaders in. Anders waren zij wel aan het peinen gegaan om op de een of andere wijze profijt van den Zeilwagen te trekken. Tot zekere nuttigheid, want als vervoermiddel zou het alleen langs het strand dienst hebben kunnen doen. Onze wegen deugden daar toenmaals in het geheel niet voor; die waren des winters zoo goed als onbegaanbaar, en des zomers te stoffig. En men was te zeer verwend door onze gemakkelijke waterwegen.

Dat is nu alles goed en wel, maar het maakt toch wel een zonderlingen indruk, dat het, na dien beroemden tocht met prince Mouringh, wel lijkt, of de Zeilwagen plotseling in den grond verzonken is, ten minste de groote. Want gelijk onze plaat te verstaan geeft, was er nog een kleinere editie. Wanneer die gereden heeft, wordt niet door de Groot vermeld. Maar dit kleintje is ten minste bewaard gebleven.

In den tijd, toen bovengemelde Mr. Meerman Hugo de Groot's „Vergelijkingen der Gemeenebesten" vertaalde, waarvan het derde deel in 1802 bij A. Loosjes Pzn. te Haarlem verscheen, was die kleine Zeilwagen nog te Scheveningen aanwezig. „Zijne lengte", aldus verhaalt hij, „zal omtrent van vijftien en de breedte van vijf à zes voet zijn". Hij was gemaakt van ongeveer eikenhout, en toen de Erfprins van Brunswijk met prinses Louise huwde, was er nog eens mee gereden op het Scheveningsche strand, en weinig had het toen gescheeld, of die Erfprins had er een ongeluk mede gekregen, omdat men het voertuig niet goed besturen kon. Een ooggetuige verzekerde aan mr. Meerman, „dat de vaart onbeschrijfelijk snel was, en dat men zelfs onderweegs even in zee moest rijden, om het in brand vliegen der raderen voor te komen."

Na de komst der Franschen in ons land, verscheen deze wagen ook op zijn beurt op het Vorstelijk boelhuis; en eenige Scheveninger burgers, aan een voorwerp, dat hun dorp had helpen opluisteren, verkleed, kochten hem voor tachtig Gulden in: een som, die het tuig alleen had kunnen gelden.

Waar later ook deze wagen gebleven is, kan ik u niet mededeelen. Hij is, gelijk de groote, die zeker wel vijftig voet lang was en tien voet breed, spoorloos uit onze geschiedenis verdwenen.

Gelijk op de plaat te zien is, liepen beide op wielen, maar de groote had, behalve een mast in het midden, nog een kleineren vooraan, waaraan eveneens zeilen gespannen waren. Ook in het roer of stuurtoestel bestond bij beide eenig verschil.

Hoe het komt, dat de schoolkinderen van een halve eeuw geleden, zooveel beter dan de tegenwoordige op de hoogte van den Tocht met den Zeilwagen waren, zal wel gelegen hebben aan het boek, waaraan de meeste school-onderwijzers hun boeiende verhalen over de Vaderlandsche geschiedenis verschuldigd waren, n.l. aan: Engelberts Gerrits' Keur van Gedenkwaardige Tafe-reelen. Vooral wekte het de vroolijkheid der kinderen op, wanneer de meester meedeelde, hoe prince Mouringh door een kleinen druk op de roerpen, het vaartuig even zeewaarts deed ijlen, waardoor een groote ontsteltenis over het gezelschap kwam.

Alle getuigenissen, en die zijn er werkelijk niet veel, komen hierin met elkander overeen, dat die tocht in het najaar van 1600 plaats had. In een studie over „Het Jaar van den Zeilwagen" in de September-aflevering 1917 van „de Nieuwe Gids" heb ik trachten aan te toonen, dat men zich in die opgave vergist moet hebben, en dat men als zoodanig voortaan het jaar 1601 heeft op te geven. Ik verwijs naar hetgeen ik daar aangevoerd heb, en voeg hier alleen nog bij, dat sedert dien de Gem. Archivaris van den Haag mij nog een argument ten gunste van het jaar 1601 aan de hand heeft gedaan. Gemelde oudheidkundige schreef mij: „Na lezing van uw stuk nog deze opmerking. De Groot's vers vermeldt in de eerste regels de verbazing over een gestranden walvisch als iets, dat blijkbaar nog in het geheugen lag. Nu is er een gestrand in 1598, maar ook een in Januari 1601."

De eerste walvisch, waarop hij doelt, was in Februari 1598 bij Katwijk angespoeld, de laatste den 13 Januari 1601 „bij hevigen storm bij Beverwijk op het strand geworpen", gelijk F. Muller in zijn beredeneerde beschrijving van Nederlandsche Historieplaten mededeelt.

Wat de maand aangaat, waarin de Zeiltocht plaats had, kan ik nog geen zekerheid verschaffen. Men zie daarover mijn artikel in „de Nieuwe Gids". Er is niets tegen, aldus schreef ik daar, „om de maand November als de maand van den Zeilwagen te houden, mits men het begin of het einde neme, want van 12 tot 27 November was prins Maurits bij de belegering van 's-Hertogenbosch."

JOH. H. BEEN.

Wilde dieren, die ik gekend heb

7) door E. THOMPSON SETON.

RAGGYLUG, HET VERHAAL VAN EEN PLUIMSTAARTKONIJNTJE.

(Vervolg).

HET „Olifant" moeras was een woeste streek vol braamstruiken, met een waterplas en een riviertje in 't midden. Er stonden nog een paar oude, kale boomen als overblijfselen van het oude woud, en eenige nog oudere boomstammen in het kreupelbosch verspreid. De grond om de plas heen was met wilgen en riet begroeid, en werd door katten en paarden vermeden, maar vee was er niet bang voor. De drogere gedeelten waren met struikgewas en jonge boomen bedekt. Aan den buitenkant, het dichtst bij de velden, stonden welige jonge dennen, met kleurige stammen, waarvan de levende naalden aan de boomen zoowel als de doode naalden op den grond zoo'n verrukkelijken geur verspreidden voor den voorbijganger, en tevens zulk een doodelijk geur voor de jonge, teere plantjes,

die graag hun een plekje zouden willen bestrijden van de waar- delooze wildernis, waarin zij groeiden.

Daarom heen lagen, zoover 't oog reikte, vlakke velden, en de eenige sporen van wilde dieren, die er ooit aangetroffen werden, waren die van een naren, gewetenloozen vos, die er maar al te dicht bij woonde.

De voornaamste bewoners van het moeras waren Rag en Molly, zijn moeder. Hun dichtst bijzijnde burens waren verweg en hun naaste familieleden waren dood. Hier was hun thuis en hier woon- den ze samen, en hier kreeg Rag de opvoeding, die maakte dat hij later zooveel voorspoed in zijn leven had.

Molly was een uitstekend moedertje en bracht hem zorgvuldig groot. Het eerste wat hij leerde was „stil te liggen en geen kik te geven.” Zijn avontuur met de slang deed hem de wijsheid hiervan inzien. Rag vergat die les nooit; naderhand deed hij steeds zooals hem gezegd was, en dat maakte, dat hij andere dingen veel gauwer leerde.

De tweede les, die hem ingeprent werd, was „stijfhouden”. Dit is een gevolg van de eerste, en Rag leerde het zoodra hij lopen kon.

„Stijfhouden” is eenvoudig: niets doen, als een standbeeld worden. Zoodra er een vijand nadert, waar hij ook mee bezig is, houdt een goed gedresseerd konijn zich doodstil en maakt geen enkele beweging meer, want de dieren in 't bosch hebben dezelfde kleur als hun omgeving en vallen alleen maar op als zij zich be- wegen. Als vijanden elkaar dus ontmoeten, kan de eerste die den ander gewaar wordt zich ongezien maken door zich „stijf te houden,” en daardoor is hij dan in de voordeeligste positie, om het oogenblik van aan te vallen of een poging om te ontsnappen uit te kiezen. Slechts zij die in het bosch leven, weten van hoeveel belang dit is; ieder wild dier en iedere jager moet 't leeren; alle leeren ze 't goed te doen, maar er is niemand, die Molly er in kan overtre- fen. Rag's moeder leerde hem dit kunstje door 't hem voor te doen. Als het witte kussentje, dat zij altijd mee voerde om op te zitten, weghuppelde door de bosschen, liep Rag natuurlijk zoo hard hij kon om het bij te blijven. Maar als Molly ophield en „verstijfde” maakte zijn natuurlijke wensch om alles na te doen, dat hij 't zelfde deed.

De beste les, van alle die Rag van zijn moeder ontving, was 't geheim van den Rozenstruik. Het is een heel oud geheim en om 't goed duidelijk te maken moet men eerst hooren waarom de wilde Rozenstruik met de dieren kibbelde.

In lang vervlogen tijden groeiden de Rozen aan struiken, die geen doornen hadden. Maar de Eekhoortjes en de muizen klommen langs de takken, het vee brak ze doormidden met hun horens, de opossum rukte ze uit met zijn langen staart, en herten vertraptten ze met hun scherpe hoeven. Daarom bewapende de Rozenstruik zich met stekels om zijn rozen te beschermen en verklaarde voor altijd den oorlog aan alle dieren, die in boomen klommen, of horens hadden, of hoeven, of lange staarten. Hier- door bleef de Rozenstruik alleen nog maar bevriend met Molly, die niet kon klimmen, geen horens of hoeven had, en bijna geen staart.

Het is waar dat het Konijn nog nooit een rozenstruik kwaad gedaan had, en daar zij nu zooveel vijanden had, nam de Roos het Konijn nu in haar bijzondere vriendschap op, en als er gevaar dreigt, vliegt het konijn naar den dichtstbijzijnden Rozenstruik, in de zekerheid dat deze gereed is hem te verdedigen met dui- zenden scherpe, vergiftige dolken.

Bij gevolg was 't geheim, dat Ray van zijn moeder gehoord had: „De Rozenstruik is je beste vriend.”

Veel tijd werd dat jaargetij doorgebracht met het leeren kennen

van de streek en den weg door het doolhof van braam- en ro- zenstruiken. Ray leerde dien zóó goed, dat hij het geheele moeras door kon gaan op twee manieren en nooit de vriendelijke strui- ken voor langer dan vijf sprongetjes hoefde te verlaten.

Het is nog niet lang geleden, dat de vijanden van het Konijn vol afschuw waren over de ontdekking, dat de mensch een nieuw soort braamstruik geplant had in lange rijen door de geheele streek heen. Deze was zóó sterk, dat geen een dier hem breken kon, en zóó scherp dat de dikste huid er door gescheurd werd. Ieder jaar kwam er meer van, en ieder jaar begon het er leelij- ker door uit te zien voor de wilde dieren. Maar Molly was er niet bang voor. Zij was niet voor niets tusschen de rozenstruiken grootgebracht. Honden en vossen vee en schapen, en zelfs de mensch kon zich aan die vreeselijke prikkels ophalen, maar Molly begrijpt er alles van en tiert er lustig bij. En hoe verder het uit- gebreid wordt, des te veiliger is 't land voor 't konijn. De naam van dezen nieuwen en gevreesden struik is — de prikkeldraad- omheining.

III.

Molly had geen andere kinderen om voor te zorgen en daarom kon zij al haar zorg aan Rag wijden. Hij was bijzonder vlug en slim en sterk, en dan waren de omstandigheden hem ook nog zeer gunstig; bijgevolg maakte hij goede vorderingen.

Dien geheelen tijd van 't jaar liet ze hem de moeilijkheden van het spoor leeren en wat hij eten en drinken moest en wat hij niet mocht aanraken. Dag in dag uit was ze in de weer om hem alles te leeren, en bracht allerlei ideeën van haarzelf op hem over, die zij door veel ondervinding gekregen had, en daardoor rustte zij hem uit met de kennis, die het leven voor zulk soort dieren mogelijk maakt.

Dicht bij haar, in het klaverveld of in het kreupelbosch, zat hij dan, en deed haar na als zij haar neusje op en neer bewoog „om beter te kunnen ruiken,” en trok het hapje eten uit haar bek of likte aan haar lippen om zich er van te overtuigen, dat hij hetzelfde soort voedsel kreeg. Door haar steeds na te doen, leerde hij zijn oortjes te kammen met zijn pootjes, en zijn huid glanzend te maken, en de knobbeltjes uit zijn vest en sokken te bijten. Hij leerde ook dat niets anders dan heldere dauwdrop- pen van de struiken voor een konijn geschikt is om te drin- ken, daar water, dat eens de aarde bereikt heeft, niet meer zuiver is. Zoo begon het de boschcultuur te bestudeeren, de oudste van alle wetenschappen.

Zoodra Rag groot genoeg was om er alleen op uit te gaan, leerde zijn moeder hem de signaal-code. Konijnen telegrafeeren elkaar door op den grond te bonzen met hun achterpooten. Langs den grond wordt het geluid ver voortgeplant; een slag die twee meter van de aarde verwijderd op geen twintig meter gehoord wordt, zal vlak bij den grond op minstens honderd meter afstand te hooren zijn. Konijnen hebben een heel scherp gehoor, en zouden dien slag wel op tweehonderd meter afstand kunnen hooren, en dat is de afstand van het ene eind van het „Olifant” moeras naar het andere. Een bons beteekent: „pas op” of „ga doodstil liggen” of „verstijf.” Een langzaam *bons-bons* beteekent: „kom”. Een snel *bons-bons* beteekent „gevaár”, en een zeer snel opeen- volgend *bons, bons, bons* beteekent: „Als je je leven liefhebt, hol dan.”

Op een anderen keer, toen het mooi weer was en de gaaien onder elkaar aan het kibbelen waren — een zeker teken dat er geen gevaarlijke vijand in de buurt was, begon Rag een nieuwe studie. Door haar oortjes plat tegen haar kop te leggen gaf Molly 't teken om neer te hurken. Toen rende zij het kreupelbosch in, en gaf door op den grond te tikken het signaal om te „komen.” Rag begon dadelijk te hollen, maar hij kon Molly niet vinden. Hij tikte op den grond, maar kreeg geen antwoord.

(Wordt vervolgd).

Een merkwaardig dierentafereeltje.

Een 14-jarige jongen te De Steeg bij Dieren had drie jonge boommarters, wier ouders gesneuveld waren, uit een boom- gat gehaald, en ze thuis aan een kat, die slechts één jong te verzorgen had, toevertrouwd. Deze kat nam de marters als haar eigen jongen aan, doch verdween na enkele dagen op onverklaarbare wijze.

Het toeval wilde, dat een tweede kat in het ouderlijk huis van den jongen ook slechts één jong had ter wereld gebracht. Aan deze kat werden nu de drie jonge marters en het inmiddels ook ouderloos geworden poesje ter verzorging gegeven, en deze heeft zoowel de beide katjes als de drie boommartertjes groot gebracht. † Op onze afbeelding ziet men het zon- derlinge gezin, de moeder met haar eigen jong en haar vier pleegkinderen.

Foto R. Tebe.

EEN MERKWAARDIG DIERENTAFEREELTJE.